

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2:40
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Bathányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Chestiunea națională

în raport cu politica externă a Monarhiei

de dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD, deputat dietal

Fără armată puternică și însuflețită nici un Stat nu poate face politică externă. Căci războiul, în definitiv, nu este altceva, decât validarea intereselor politice ale unei țări cu ajutorul armatei, deci un mijloc drastic de validare politică. Armata puternică nu poate susține decât o țară, a cărei populație este gata de jertfe materiale. Armată însuflețită nu se poate cruța din sânul unei populații nemulțumite. Că însuflețirea unei armate este una din garanțiile principale ale învingerei, a dovedit până la evidență: războiul ruso-japonez.

În orice Stat constituțional deci factorii conducători sunt siliți să țină seamă de sentimentul și de voința obștească a poporului, când determină direcțiunea politicii externe. La din contră și-ar expune Statul, în momente hotărâtoare, la o înfrângere sigură.

Căci o armată, menită să-și verse sângele pentru a trage cele din urmă consecințe ale unei politici externe nepopulare, o armată silită astfel să lupte pentru o cauză cu totul antipatică ei ori chiar urâtă — nu poate fi condusă la învingere nici chiar de cel mai mare și mai genial beliduce. Și nici nu se poate susține la un nivel corespunzător o armată, fără ca sentimentul obștesc să fie în deplină armonie cu ținta politicii externe susținute de factorii politici conducători. Căci cu o politică externă antipatică sentimentului obștesc, nu se vor putea solidariza reprezentanții parlamentari ai poporului și nu vor putea deci vota sumele budgetare necesare pentru dezvoltarea corespunzătoare a armatei.

În Monarhia austro-ungară, predomină elementul Slav. Acesta a contribuit la anul 1901, cu 430,000 feciori la contingentul armatei comune. Nemții cu 227,000, Maghiarii cu 120,000, iar Românii cu 48,000. Comparând aceste cifre s'ar putea presupune, că politica externă a Monarhiei este condusă în direcție slavofilă. În realitate însă: Austro-Ungaria prin susținerea triplei alianțe urmărește scopul vădit de a paraliza preponderanța slavă în Europa. Cauza, că o astfel de politică s'ar putut și se poate susține din partea factorilor hotărâtori ai Monarhiei este nu atât eterogenitatea intereselor economice ale diferitelor popoare slave din Austro-Ungaria, pe cât este lipsa solidarității conștiente a slavismului și sistemul absolut din Rusia.

Progresând Slavii în cultură și avere din an în an tot mai mult și după numărul lor s'a sporit prin anexarea Bosniei și Herțevinei este inevitabil, ca cercurile hotărâtoare să țină tot mai mult seamă de puterea mare, cu care astăzi deja își validează slavismul din Monarhie voința obștească. Intrebuințând această putere în interesul Statului ea va servi Monarhiei ca izvor nesecat de forțe economice și militare. Prin ignorarea ori combaterea ei, ea potențându-se, în 10—20 ani ar putea deveni cel mai formidabil pericol pentru însăși existența Monarhiei. Vedem, cum în butul tuturor piedecilor Rusia devine din ce în ce tot mai mult un Stat constituțional. Este numai chestie de timp, ca ea în loc de a persecuta numeroasele popoare, cari o alcătuiesc să le dea deplină libertate politică și națională. O astfel de Rusie ar exersa o extraordinară forță atractivă asupra Slavilor locuitori în afară de granițele ei. Această forță atractivă nu va putea fi paralizată cu succes din partea Monarhiei noastre în alt mod, decât prevenind din vreme pericolul prin satisfacerea cea mai largă a dorințelor și aspirațiilor politice ale Slavilor. Căci având garanția desăvârșită a libertății sale naționale în cadrele Monarhiei habsburgice și alcătuind un factor integrant politic în cadrele acestui Stat, nici un popor Slav nu va putea avea altă țintă decât întărirea și mărirea patriei sale străbune.

Conducătorii Slavilor din Monarhie atât ai celor dela Sud, cât și ai celor de la miază-noapte, ca sinceri patrioți, au stăruit și stăruiesc și astăzi cu tot zelul convingerii lor întru promovarea evoluției Monarhiei în direcția aceasta. Ei preferă să li-se creieze neamurilor slave, în cadrele unei Monarhii habsburgice puternice, condiții prielnice pentru dezvoltarea individualității lor particulare prin desăvârșirea unei culturi tot mai specifice naționale, decât să fie expuse entitățile lor mici etnice cutropirii rusismului preponderant dar înapoiat.

De-asemena toți bărbații de Stat ai României, cât și conducătorii politici ai Românilor din Ungaria și Transilvania, au recunoscut de mult faptul, că numai o Monarhie austro-ungară puternică oferă garanții reale de existență elementului etnic românesc.

România, mulțumită înțelepciunii Regelui și prevederii șefilor partidelor politice din Țară a devenit un factor de forță

culturală, economică, politică și militară. Tovărășia de arme a Regatului român contribuie mult la siguranța Imperiului habsburgic. Interesul reciproc a determinat atragerea României în sfera triplei alianțe, respectiv cooperarea României cu cele trei mari puteri.

Această tovărășie, această cooperare nu poate fi însă sinceră decât până atunci, până când ea ține cont de exigențele reale ale elementului etnic românesc de pretutindeni. Nimicirea românismului din Ungaria și Transilvania ar avea drept urmare fatală și nimicirea existenței româniei din Regat, atât ca Stat liber și independent cât și ca element etnic.

Persecuțiile din trecut și din zilele noastre îndreptate în contra libertății dezvoltării noastre naționale, culturale, economice și politice au produs curente în conștiința obștească din România, cari stau în flagrantă contradicție cu politica externă oficială a Țărei. Este prin excelență un interes vital, atât al Regatului român, cât și al dinastiei ei, ca aceste curente în viitor să nu fie potențate până la acel grad, încât cei în drept, fiind constrânși de revolta obștească, să schimbe politica oficială externă a României ținând cont de postulatele națiunii.

Stadiul evoluției momentane politice al Românilor, adevărat că-i permite încă României susținerea strânsei alipiri de tripla-alianță și în deosebi de Monarhia noastră. Zace însă în firea dezvoltării naturale a unui popor stăpân pe soarta sa, ca recunoscând instinctiv pericolul, ce l'ar amenința pe urma distrugerii elementului românesc din Monarhia habsburgică, să ia o atitudine ostilă în contra unei politici externe, care indirect fortifică, în calitate de aliată, pe factorul distrugător. Când conștiința obștească a româniei din Regat va fi dominată de asemenea curente, politica oficială a României va trebui să fie conformată instinctului obștesc de conservare națională.

Atât de cele expuse referitor la Slavi, cât și de cele constatate referitor la Români din Regat factorii, cari conduc soarta Monarhiei noastre, vor trebui să țină tot mai mult cont, conduși de prevedere politică și siliți de forța majoră a intereselor reale ale viitorului Austro-Ungariei.

Prin urmare tendința politicii interne a Austriei, cât și a Ungariei, va gravita în viitor tot mai mult spre direcția mulțu-

mirei popoarelor slave și a poporului român. Pacea internă, întemeiată pe mulțumirea tuturor neamurilor, va înzestra Monarhia habsburgică cu forțele neapărat trebuincioase pentru susținerea actualei sale politice externe ba chiar și pentru inaugurarea unei politice externe mult mai energice și mai conștiente de cum e cea din zilele noastre.

Semnele prevestitoare, cari arată apropierea unei noi direcții în politica internă și a Ungariei, în interesul posibilității susținerii actualei politice externe a Monarhiei sunt numeroase. Intre altele este de sigur foarte caracteristică acțiunea de „pace” inițiată de contele Tisza. Că „pacea” este în prezent imposibilă din cauza insuficienței bazei principale susținute prin contele Tisza — nu importă.

Privind chestiunea națională în raport cu politica externă a Monarhiei, putem avea conștiința liniștită, că în curând va veni timpul, când șefii politicii maghiare vor fi siliți să abandoneze cerbiția intransigentă și în cele principiale, precum azi deja, cu dragă inimă ar fi gata să transigeze în ale — capătului.

Această conștiință, trebuie să ne dea tăria necesară, ca să știm a aștepta.

În politică știind să așteptăm adeseori înseamnă, că știi asigura biruința unei idei.

Procesul de agitație al d-lui Vasile Goldiș

Cetitorii noștri de sigur își aduc aminte de luptele din comitațul Aradului, de pe timpul alegerilor de deputați din 1910, și îndeosebi de lupta din cercul Radnei.

Candidați erau: d. Vasile Goldiș, cu program național român, și Tagányi Sándor, cu program guvernamental.

Lupta dela Radna ne-a rătat că nicăiri poate nu au fost puși față în față doi întrupători atât de tipici ai luptei celor două neamuri.

Cine este d. Goldiș și cine era po-

trivnicul d-sale? Iată ce scria pe atunci ziarul „Tribuna” din Arad:

„... La Radna avem doi candidați cari intrupeză cu cea mai mare desăvârșire lupta celor două popoare. De-o parte un bărbat întreg în cea mai deplină accepțiune a cuvântului, sufletește și trupestă o mândrie a neamului său, harnic, convins, luminat, energic, un cuvântător neîntrecut în parlament ca și în popor, românește ca și ungurește, călăuzit și transformat de lumina unui mare ideal, o pildă pentru ai săi, o teamă pentru vrășmași. Și în fața lui una din nenumăratele exemplare de duzină ale feudalismului lacom de stăpânire fără ideal, având în gând o singură simțire: încrederea stupidă în atotputernicia banului, în suflet cu disprețul poporului care pentru el e un simplu *St mmvieh*, „vite cu drept de vot” cari trebuiesc hrănite cu papricaș și cu băutură, nu cu idealuri.

Nu două persoane numai, ci două popoare și două concepții, două lumi morale se vor ciocni în lupta titanică dela Radna și nicăiri contrastele nu se ivesc așa de izbitor ca aici. Dacă Tagányi va învinge, succesul lui va fi îndoit: a cucerit un mandat și a destrăbălat poporul românesc al unui cerc — și asta-i ținta lui. Dacă d. Goldiș, cum nădăjdum, va cuceri mandatul, va fi una din biruințele cele mai frumoase și mai înălțătoare și rădnenii ca și noi îi vom fi mulțumitori pentru succesul său îndoit: ne va fi cucerit din nou un cerc și ne va fi dat unul din luptătorii cei mai buni pentru parlament.

Dumnezeu să-i ajute!”

D. Goldiș pătruns de un sentiment mult mai înalt decât dorul deputăției, de sentimentul datoriei către neam și către steagul căruia i-a jurat, a vizitat toate comunele, în cocioaba cea din urmă, a vorbit cu fiecare întrebându-i de necazuri și explicându-i rostul luptei noastre. Glasul d-sale a răscolit inimile, a aprins sufletele încât întreg cercul Radnei era cuprins de un delir de nedescris.

Dar cu toate acestea miile de coroane ale lui Tagányi și mai cu seamă sulițele jandarmilor și teroarea nemai pomenită a administrației ungurești au făcut să cadă d. Goldiș, ne-au răpit cercul Radnei.

Guvernul unguresc însă nu s'a mulțumit cu atât. El a voit capul d-lui Goldiș. Iată cum.

Jandarmii, „tovarășii” nedespărțiți ai d-lui Goldiș în turneul său electoral, au

relatat la tribunalul din Arad, că la adunarea poporală dela 22 Mai 1910 din Șoimoș d. Goldiș în vorbirea sa de program a agitat și a îndemnat pe aderenții săi să disprețuiască, să urască și să scuie pe aceea, cari vor vota cu dușmanul neamului românesc, cu Tagányi.

Tribunalul din Arad, bine înțeles, a pus sub acuză pe d. Goldiș, care azi Mercuri, a fost citat ca să răspundă în fața legii pentru „crima” ce a săvârșit.

Iată raportul nostru din desbaterea acestui proces.

*

Desbaterea se începe la orele 10 a. m.

Ascultarea acuzatului.

După ce i-se ia interogatorului d-lui Goldiș, președintele Bitto dă cetire actului de acuză.

Acuzatul d. Goldiș spune că a înțeles acuză, dar declară, că nu este vinovat de faptele ce i-se atribuie lăta ce-am zis la aceea adunare, spune acuzatul: „Cu durere trebuie să constat, că un fruntaș, care la alegerea trecută era naționalist și-mi era cel mai credincios și bun cortez, azi a trecut în tabăra dușmană, ba are pe casa sa chiar steagul dușmanului nostru. Să nu vă atingeți de persoana sau averea lui, să nu-i faceți nici rău, dar una s'o faceți, căci aveți chiar datoria s'o faceți: să disprețuiți și să încunjuțați pe un astfel de om și pe toți, cari vor face ca și el. Altcăva n'am spus.

Președintele: Trei oameni însă, cari au fost ascultați aproabă cele scrise în actul de acuză.

D. Goldiș: Neg, că aș fi folosit cuvântul „să-i scuipați”. Pentru expresia aceasta, dacă într'adevăr aș fi întrebuințat-o, d. notar, ca persoană oficioasă la aceea adunare, trebuia să mă îndrum la ordine.

Declarațiile notarului Poszevicz Géza.

Se ascultă declarațiile notarului Poszevicz Géza din Șoimoș, un slovac renegat din nordul Ungariei. El intră în sală cu fruntea ridicată, cu mustața răsucită ca acul, cu o față din cele mai stupide. Li cetești din expresia feței bucuria că azi va săvârși o mare faptă „patriotică”. A umblat din sat în sat să se căpătaiască, dar n'a găsit nici un loc potrivit pentru dânsul. Oblăduirea ungurească însă, care știe să răsplătească „serviciile” acestor instrumente mizerabile, l'a adus pe capul bietilor noștri frați Români din Șoimoș. „E o adevărată plagă pe capul nostru” — mi-a zis un țaran român, care venise și el să asculte și el judecata d-lui Goldiș.

TÂLHARUL

de Em. Gârleanu

Cum puneam mâna pe căpitan nu-l mai lăsăm:

— Mai povestește-ne ceva, domnule căpitan... Dar ceva vesel.

— Da ce sunt eu mă? Ei comedie; parcă ași fi fabrica voastră de minciuni!

— Zău, povestește-ne domnule căpitan!

Și numai își trăgea mustața în jos, spre buze, se uita țintă în gol, câteva clipe, și începea să ne spuie câte ceva. Trăise mult, să fi avut șaiszeci de ani împliniți căpitanul, — făcuse numai în oaste patruzeci, — văzuse multe, și acum n'avea decât să vâre mâna în sacul cu întâmplări, să scoată una, și s'o înșire frumos, cum știa dânsul să povestească.

Astă seară nu-l slăbisem de loc: nu, că să ne spuie ceva.

— Ceva... vesel, adaogă el.

— Ceva vesel! răspunserăm toți într'un glas.

— Ce dați?

— Ce să dăm?... dăm de băutură.

— Atunci, dragii moșule, al vostru's!

Își trase mustața, care și-așa-i stătea mereu pe oală, cum se zice și începu:

— ...Pe-atunci eram nici mai mult nici mai puțin locotenent în dorobanți, mă băeți. Era cu vre-o doi ani... așa, cu doi ani înaintea războiului, și făceam slujba în regimentul 13 din Iași. Numărul ăsta, — numărul dracului, cum îi ziceți voi, pe mine m'a urmărit toată viața. Și,

vedeți înafară de pacostea asta, cu povestitul, care mi-a căzut pe cap de când vă cunosc, alta nu am mai avut în viață.

După cum vă spuneam, eram locotenent în Iași, și într'o bună zi primesc poruncă să plec îndată la Bivolari, pe linia Prutului, la graniță, să cercetez, nu mai țin minte ce, — o întâmplare în care erau anestecate santinelile de la pichetul nostru. Da era, măi băeți, o earnă, — un ger, și-un troian de să te îneci și-apoi să 'ngheți cu cal cu tot. Că pe-atuncea vremea nu glumă! Azi parcă și anotimpurile merg de-a'ndoasele... (la mai turnați un pahar. Așa a!) Ce să fac; porunca poruncă. Chem și eu un ostaș și-i poruncesc să-mi arvunească o sanie, că pe-atunci regimentele nu prea aveau trăsuri, iar călare nici chip nu era s'o pornesc, și cam pe la șase seara, după ce veni sania, un jidan ca vai de lume, înfășurat în țoale de nu i se vedea nici nasul, o iau prin rohatca mică a Copoului spre Târgușor, să ies la câmp, afară. Imprumutasem și eu, de la un prieten vânător, o blană de vulpe cât toate zilele, și mă ascunsei și eu într'ansa ca ntr'un așternut. Cum stăteam așa, grămadă, în sanie cași parcă duceau două căpiți de fân, Da un frig! Jidanul începuse să treacă însă mai mult de frică. — „Domnule locotenent, nu ne-o eși cumva *lupechii*? Ha?” — „N'ai frică, i-am răspuns!” Intr'adevăr luasem și pușca, și revolverul. Ș-apoi dihanilor ăstora, nu știu de ce, nu le-am dus niciodată grija, și doar drumuri am făcut, nu glumă!.. Se înnoptase acu de-a binele, luna eșea târziu, — întunec ca ntr'un cuptor, — numai frig și nu mirosea a cazonaci!

Să fie făcut mai mult de jumătate calea, și nu întâlnisem țipenie de om.

Începuse să-mi străbată gerul prin blană, și numai îmi închipuiam ce trebuie să îndur jidanul care mâna calul. Dar cum mergeam așa cu gândul la focșorul ce m'aștepta, la pătiorul cald în care aveam să mă culc, la Bivolari, cum oiu ajunge, numai ce aud deodată un glas groaznic care ne strigă: „Stați, târtanilor!” Jidanul, vizitiul, numai o făcut: „Ptriuu!” ciii s'au oprit și lângă sanie răsări o namilă de om, cu'n par în mână. Înțelesei îndată. Pe câmpul cela numai sate de țigani, de tâlhari. Ca 'ntotdeauna în viața mea, nici n'apucasem bine să 'nțeleg cum sta lucrul, și-mi făcusem planul. Jidanul de pe capră tremura de-abinele, eu însă mă prefăcui că întreb spăimântat, lungind-o, jidovește: „Ce vreți voi?”

— Bani vreau; scoate banii târtane, cii aici îți scuturi zilele!” — „Bani? Da de unde să iau bani?” — „Scoate bani jidane, că uite!” Și 'n clipa ceia vlăjganul ridică parul. Eu deodată, dau blana la o parte, scot revolverul și i-l pun în piept: — „Na bani!” — „Aoleu!” răspuse țiganul, care de-abia acuma putu să-și deie seama cine eram. Aoleu! iartă-mă, mâncați-aș, că n'am știut!” Si dădu să fugă. Dar eu îl și apucasem de umăr. Li strigai, cu'n glas că trebuie să-l fi ținut minte mult țiganul: — „Si nu te miști că te 'mpușc!” Și-un plan ciudat îmi fulgeră prin minte. Spusei jidanului de pe capră să se scoboare, să vie lângă mine în sanie, apoi poruncii țiganului: — „Suie pe capră și mână, tot a'nghețat bietul Ștrul. Hai; „Țig-

Iată declarațiile acestui parazit.

Spune, că deși vorbește bine românește nu a înțeles în întregime vorbirea acuzatului.

Afirmă, că a auzit când acuzatul a îndemnat pe alegătorii săi să scuibe pe cei cari vor vota cu partidul contrar, dar să nu le facă alt rău.

Aceasta s'a referit mai cu seamă la persoana pe casa căruia acuzatul a spus că a văzut steagul partidului contrar.

dr. R. Veliciu: Pentru ce la investigație ai afirmat că ai auzit?

Martorul: Nu-mi mai aduc aminte.

Apoi mai spune, că la întrebarea apărătorului dacă a insinuat faptul acesta procuraturii, nu este dator să răspundă.

Apărătorul dr. R. Veliciu cere ca tribunalul să nu primească jurământul martorului.

Declarațiile lui Mitru Bocicu.

Acesta spune că a fost și el la acea adunare. Acuzatul a vorbit timp îndelungat, dar nu știe să spună toate câte le-a auzit.

Președintele: Auzit-ai D-ta, că acuzatul ar fi îndemnat pe aderenții săi să scuibe pe alegătorii cari vor vota cu Tagányi?

Martorul: Am auzit, dar nu pot jura că d. Goldiș ar fi spus aceasta. Poate unul altul din mulțime.

(Observăm, că în timpul alegerilor Mitru Bocicu era primarul satului și ca atare la cerțare declarase contrarul).

Declarațiile lui Ioan Bocicu.

A participat la acea adunare și a auzit când acuzatul a spus: Nu faceți rău aceluia cari vor vota contra noastră, dar aceea ce puteți și trebuie s'o faceți, este: să-i urîți în sufletul vostru și să-i scuipați. A luat-o aceasta asupra sa deoarece acuzatul a făcut aluzie și la dânsul.

Martorii apărării. Declarațiile celorlalți martori.

D. Iuliu Herbay (secretarul „Transilvaniei“) declară că d-sa l-a însoțit pe acuzat și a luat parte la adunarea dela Șoimuș. Acuzatul n'a întrebuințat expresiunea „și să-i scuipați“.

nul, parcă era vrăjit, se sui în locul jidanului, pe capră.

Apoi îi poruncii din nou: — „Pune mâna pe hățuri, și mână înainte, la Bivolari: de cumva cărmești, de întorci numai capul, de scoți un cuvânt, — uite-mă-s: îți trântesc un glonț în cap. Baragladină!“ zis și făcut; țiganul de-te biciu cailor și pornirăm la drum. Cum stăteam cu revolverul gata, să trag în adevăr, căci țiganul putea să strige, să aibă tovarăși, bag de seamă că claea de lângă mine se mișca într'una, tremura. se opinea. Mă uit mai bine... Ștrul râdea! Râdea Ștrul cum nu răsește în viața lui, cum nu cred să mai fi avut prilejul să rădă vreodată... Și-am ajuns, sănătoși tun, în Bivolari. Când i-am făcut semn țiganului să cărmească în ograda companiei, numai atâta mi-a spus: „Iertați-mă, domn' căpitan!“ Ne-am scoborit, am chemat pe țigan și i-am dat două perechi de palme sdravene. Apoi l-am cinstit cu un ciocan de rachiu, și cu doi franci de parale. Dar mai înainte să plece țiganul, am luat din geantă purcoiul cu bani, căci aduceam leafa soldaților, și-l desertaui pe masă, în fața lui. Il întrebaiu: — „Dacă era numai. Ștrul cu ei așa-i că erau acum ai tăi?“ Ochii țiganului sticli, le văzui albul rostogolindu-se în cearcăne. Și-mi răspunse, cu jale „Dacă n'a fost puterindă, dom' căpitan!“... Așa am făcut, măi băeți, drumul cela la Bivolari!... la mai turnați un păhar!“.

— Să trăiești, domnule căpitan... și să ne mai spui, răspunserăm.

Și ridicarăm paharul în sănătatea lui.

Dr. Sever Ispravnic: Istorisește pe larg întreg decursul adunării din Șoimuș. A stat la spatele acuzatului și a auzit fiecare cuvânt ce ei a rostit. Acuzatul n'a îndemnat pe aderenții săi scuibe pe cei cari vor vota cu contrarul. O ceată mai mică a făcut sgomot. Jandarmii cu sulile pe pușcă veniau spre mulțime, dar el, martorul i-a reținut. Acuzatul văzând că jandarmii voiesc să atace mulțimea, a spus, că până jandarmii sunt cu sulile pe pușcă și gata de atac, nu va vorbi. Acuzatul este un bărbat însemnat al Românilor și n'are obiceiul să întrebuințeze expresiuni murdare. Vorbirea dela Șoimuș a fost ținută la un nivel foarte înalt.

Notarul Poszevitz: Acuzatul a spus, că oamenii nu sunt vite pentru ca să aibă pașune. Asta-i vorbire ținută la nivel înalt? Acuzatul a intrat cu o ceată de mojici (csöcselék) în Șoimuș, încât credeai c'a venit Dsingis kan în Ungaria. (Apărătorul exclamă: Frumoasă obiectivitate dela un martor.)

J. Brut Păcurar: A fost prezent la vorbirea din Șoimuș, dar n'a auzit că acuzatul ar fi întrebuințat expresia murdară ce i-se impută. (D. Păcurar n'a voit să vorbească ungrește).

După ce se ia jurământul martorilor și după o scurtă vorbire a procurorului urmează vorbirea de apărare a d-lui dr. R. Veliciu.

Vrednicul avocat d. dr. Romul Veliciu, apărătorul d-lui Goldiș printr'o admirabilă cuvântare și-a atras admirația publicului asistent.

D-sa este relativ tânăr, dar are preciziunea vorbirii pe care numai un avocat cu experiență o poate avea. Într'o formă viguroasă a început prin a spune:

„Mi-a revenit un rol foarte greu, ca eu un tânăr, să apăr de insultele murdare, ce i s'aduc din partea unui notăreșel și-a unui cărciumar, pe un bărbat atât de însemnat în viața politică românească, care prin vorbirile sale rostite în parlamentul ungar a stors admirația tuturor bărbaților politici. Notarul acesta nu este competent să judece și să aprecieze superioritatea d-lui Goldiș. (Președintele îl chiamă la ordine, pentru că a atacat pe martori.) Cu argumente zdrobitoare dovedește netemeinicia acuzei, de altfel trasă de păr.

Este ridicolă procedura d-lui procuror prin care se vexează un bărbat naționalist admirat de toți cum este d. Goldiș. Acuzatul nu a săvârșit agitație, pentru că lipsesc toate criteriile agitației. Iar dacă totuși s'ar adevări aceasta, în cazul acesta ofensa s'ar referi la persoana lui Ioan Bocicu, care singur ar fi fost îndreptățit să ceară procedura criminală, dar n'a făcut-o.

Cum se poate ca totuși d. procuror susține acuza? Rog achitarea acuzatului, cu atât mai vartos, pentru că sunt convins că justiția nu poate servi interesele politice ale administrației, pe de altă parte acuzatul a rostit în adunări nenumărate vorbiri și nicicând nu s'a găsit că d-sa ar fi săvârșit astfel de fapte, ba chiar s'a dovedit, că acuzatul a luptat totdeauna numai cu argumente serioase.

Din lipsa de spațiu ne este imposibil să publicăm în întregime splendida apărare a harnicului avocat care a fost viu felicitat de toți cunoscuții și prietenii săi.

D. Goldiș a răspuns următoarele:

Nu voi să abuzez de paciența Onoratului Tribunal și nici nu simțesc trebuința de a combate acuza ridicolă în contra mea. E o acuză atât de banală și atât de nedemnă, încât curățenia conștiinței mele mă oprește a o lua în socotință. Dar țin să fac o declarație scurtă și hotărâtă. Consider toată acuza aceasta ca o persecuție politică în contra mea, care s'a înscenat din partea factorilor politici în vederea acțiunilor politice viitoare cu scopul de a stângeni energia luptei mele în viitor și a produce referitor la persoana mea incompatibilitatea la deputăția parla-

mentară în conformitate cu dispoziția de această natură, ce se contemplează a se vâri în noua lege electorală. Dovada acestei convingeri o află în faptul, că dintre sutele de alegători, cari mi-au ascultat vorbirea încriminată nu s'a aflat nici unul, care să ridice acuză în contra mea, ci aceasta s'a pus în sarcina jandarmilor. Nimeni nu s'a simțit ofensat, nici o autoritate n'a aflat motiv a face arătare în contra mea, ci acuza o au făcut jandarmii, dară martorii acuzei sunt notarul renegat al comunei și birtașul scăpătat. Am zis în decursul vorbirii mele, că toți aceia, cari își reneagă neamul, sunt vrednici de ura noastră și am provocat pe aderenții mei, ca pe oamenii de acest soi să-i urască din tot sufletul lor. Aceasta o susțin și acuma și de-aș vorbi în Șoimuș de o sută de ori, de o sută de ori tot astfel aș vorbi. Dacă aceasta e crimă, primesc toată răspunderea pentru ea. Am însă încredere în simțul de dreptate și în cunoștința de legi a Onoratului tribunal. Cu sufletul liniștit aștept verdictul D-voastră.

Președintele a răspuns, că justiția nu urmărește interese politice. Rostul pertractării de azi, se poate afla în motivul datorinței de retorsiune pentru faptele contrare legii.

După aceasta, senatul s'a retras, și după o consfătuire de jumătate ceas a declarat pe d. Vasile Goldiș nevinovat, pe motivul, că a acceptat întru toate motivele apărătorului referitor la chestia de drept a afacerii într-o cât faptul incriminat nu conține criteriile delictului de agitație formulat în codicele penali.

Tribunalul în motivele sentinței a declarat însă, că află de dovedită comiterea faptului incriminat întru cât în contra martorilor acuzei nu s'a putut produce nici o excepție legală pe baza căreia fasiunile aceluia să fie neluate în socotință.

Procurorul a declarat apel în contra sentinței de achitare a d-lui V. Goldiș. Apărătorul Dr. R. Veliciu a luat la cunoștință achitarea, a apelat însă în contra motivării sentinței.

Publicul numărös a primit cu entuziasm cuvântarea d-lui V. Goldiș.

REPERIUM

Cu prilejul marelui expoziții aniversare, care va avea loc la Roma în primăvara acestui an, Italianii, popor artist prin excelență, nu voiesc să lase nereprezentată muzica lor. Va fi o expoziție sumară din tot ce-a produs sufletul italian în acest domeniu al artei. Va fi redată fizionomia unor vechi teatre, o reînviere a dramei lirice italiene, pe lângă atâtea opere, a căror vechime atinge 400 de ani.

Partea a doua a acestor serbări muzicale, va cuprinde opere de-ale marilor compozitori: Rossini, Bellini, Verdi, Spontini etc.

De curând s'a clădit la Paris cel dintâi „Hotel popular pentru bărbați“. E, se înțelege, o imitație după așezămintele de acelaș jel din marile orașe americane. E o binefacere dintre cele mari pentru muncitorii necăsătoriți și chiar pentru studenții săraci: peste 700 odăi, înzestrate fiecare cu strictul necesar; nu lipsesc sălile de lectură, bibliotecile, băile. Hrana și locuința costă pe zi 1,30 lei.

Vrei domniata

să porți ghete elegante și tari? —

Atunci adresează-te cu toată încrederea către

ZIMMERMANN JÁNOS

călțunar de model și ortopedic

ARAD, str. Deák-Ferenc nr. 10.

unde se pregătesc ghete pentru bărbați, femei și copii, cu prețurile cele mai moderate, chiar și pe picioare cu defect. Deposit mare de cele mai bune creme și călcăie de gumă.

Litere — Arte — Științe

UN PUI DE RÂNDUNICĂ...

Un pui de rândunică
Capul golaș își ridică,
Se uită d'n cuib mirat —
Zărește făr' să priceapă
Și câmpuri și stânci și apă...
Și-aude cântări din spre sat.

Cu glasu-i plâpând el chiamă
Căldura de aripi de mamă —
Așteaptă s'o vadă sburând.
Să vină, să-i pună în gură
O găză, o fărmitură —
O, mamă, vină curând!

Dar mama, de-o piatră lovită
Tărește aripa-i zdrobită,
Se tânguie, sare pe loc,
Ea vede apusul de soare
Și simte copilu-i cum moare...
E'n lume mai greu nenoroc?...

Horia Petra-Petrescu.

DE DEMULT...

Dorm zorile visând
Vraja lor trecută,
Sânul prins cu fir de-argint
Luna li-l sărută.

Doi vlăstari de clopoșel
Dorm lângă'o sulfină,
Când în glastra de sub geam
Plânge-o filimină...

Fermecat de-un chip plâpând
Cântă-un glas la stână;
Peste brazii de pe deal
Liniștea-i stăpând!

Toate dorm un somn adânc
Ca 'n sicriu de pace;
Pân' și apa jos în vad
S'a 'mpăcat și tace.

Toate dorm c'un zâmbet blând
Dorm sub sfântă pază,
Numai doar' trei inși mai stau
Trei voinici veghează.

După școală sub un nuc,
Nuc cu frunza deasă
Stau tus-trei tăcuți și triști
Roată lângă'o masă.

Pe genunchi adusă-și în
Spada scilpitoare,
Iar cu palmele-și proptesc
Fruntea gânditoare.

Stau ș'ascultă așa pierduți
Murășul cum plânge,
Și inima de-un dor aprins
Par'că li-se stânge :

Par'că aud departe 'n văi
Tropot de copite
Și cum șueră pe sus
Plesnele 'mpletite...

Par'că văd ș'acum cuprinși
D'ochii nălucirii
Cum pandurii bat în șanț
Pe Dumitru Firii....

Par'că văd pe Fira 'n prag,
Fără de putere,
Când pe nalbă-un prunc bălan
Geme de durere...

Când de-odată-un corn aud
Trist, în zări afunde,
Cum în cântec de metal
Văi și lunci pătrunde...

„Iancu, Iancu mândrul crai
Știe și înțelege
Câți vrășmași ne tulbură
Scumpa noastră lege!...”

„Cine n'ar urma de-acum
Sfânta lui povață
Doamne tu puternic Domn
Nu-i mai da vieață!”

Și când trist plângea la făr
Murășul în șoapte,
Cei trei inși pe cai mărunți
Au plecat prin noapte!

P. Pădure.

Moartea bunichii

— Din amintirile de copilărie ale Mariei de
Ebner-Eschenbach —

Traducere de dr. Horia Petra-Petrescu.

A venit și ziua a cincea — o zi de Mai, cu temperatură vărarică, la țară desfătătoare, la oraș însă pricinuitoare de dureri de cap pentru mine. M-au apu at durerile de cap cu tărie și, când au vrut părinții să eșim cu trăsura la plimbare împreună, i-am rugat să mă lase acasă.

Abea au plecat ai mei, când a venit la mine într'un suflet Madame Vaxelaire, ca să-mi spună, că bunica a trimis la noi... Că vrea să ne vadă: pe Fritzi și pe mine... și iacă — e grozav — grozav — Fritzi nu e aici!

Emoția de care era cuprinsă biata femeie, când îmi vorbea, m'a spăimântat. Ce să însemneze asta? Ce s'a întâmplat? Am sărit în sus și am alergat pe coridor. Acolo stătea bătrânul Iosif, care venise să ne ducă pe amândouă și care mă întovărășea acum pe mine singură.

— „Nestesti! Nestesti!”*) era tot ce putea să-mi răspundă la întrebările mele grăbite și cuprinse de groază.

Cameriera mă aștepta, mahnită rău și chinută de îndoială și grije. Nu știa dacă e bine ce face, că mă duce la bunica. În dimineața aceea, când a fost medicul acolo, ne-a respins cu cerbie rugăciunile noastre de a intra. Dar doamna baronesă dorea să ne vadă, dădu-se poruncă să ne aducă și asta cu atâta hotărâre — de a trebuit să ascultăm de ea.

Am mers în sala de mâncare și ne-am apropiat de odaia de dormit, în vârful degetelor. Ușa era întredeschisă puțin și s'a deschis de tot, la apăsarea mea sficioasă.

Am stat locului pe pragul ușii. Cele două ferestre dela stânga, care dădeau în Rotgässchen și între cari atârna de un pilastru lat chipul mamei mele, aveau perdele lăsate, fereastra, față'n față cu ușa, avea perdelele lăsate pe jumătate. Astfel putea bolnava să vadă un petec de cer, din patul ei, care era pus la mijlocul părelui de-a stânga intrării. N'am intrat nici odată în aceste încăperi tăcute, de cât ca un vârtej, dar acum, mă ținutia locului o neliniște grea, înăbușitoare. De unde stam, vedeam eu cum se mișcă puținel perinele ridicate grămadă, a căror danțele treceau peste capul patului, și auzii în sfârșit glasul bunichii.

Întreba:

— „Vin — copiii?”

Mi-am luat inima în dinți, am alergat la ea și-am fost cuprinsă fără de veste de bucuria revederii. Nu eram supărată de fel. Bunica nu mi-se părea a fi bolnavă de loc. Sta aproape drept în patul ei, pe umeri îi atârna șalul moale, fin, cu floricelele de toate culorile, la care ținea atâta. Era frizată ca de obicei și purta o scufiță albă, împodobită bogat iar la fiecare tâmplă, avea trei cărlionți mătăsoși.

*) Nenorocire, în limba boemă.

Un copil, nu-și bate însă nici odată capul cu frumusețea oamenilor bătrâni! Nu m'am gândit nici odată, dacă e sau nu e frumoasă bunica mea bătrână. Acum însă observam lucrul acesta și eram fericită. E tot atât de frumoasă, pe cât e de prietenoasă și de bună!

Mi-a făcut semn cu capul. Mă întrebă:

„Unde-i Fritzi?” și glasul ei era slab și răgușit.

Am căutat s'o încredințez, că o să vină sora mea îndată, și am început, fără să știu nici eu cum și de ce, să desfășor o elocvență deosebită de vie. Îmi aduc aminte din fir în păr, de toate amănuntele acestor ceasuri ultime, petrecute împreună cu bunica mea, țin minte, că am povestit de Zdislawitz și că-i spuneam că mă bucur, că s'a însănoșit, fiindcă vom putea pleca în curând împreună.

Ea surise — mi-se părea, trist de tot — și-mi făcu un semn, să mă așez pe un scaun, care se afla lângă patul ei, cu speteaza cătră ferestră. Am ascultat-o, am ajuns însă, din pricina tăcerii bunicii și din cauza surâsului ei trist, din toată încrederea mea de mai înainte, într'o mare nedumerire. Am stat deci molcom locului și nici n'am îndrăznit să mă mișc. Bunica închisese ochii și judecând după răsuflarea ei grea și lămurită în tăcerea odăii, credeam, că doarme.

Tăcere completă împrejurul nostru. Numai câte-odată făcea larmă câte-o trăsură pe uliță și peste Piața corbilor. Soarele trebuia să stea acum în zenit, căci bolta cerească strălucea într'un albastru împurpurat. Prin locul ferestrelor rămas neacoperit de perdea, cădea o lumină aurie în odaie și forma o dungă lată, luminoasă pe pereți. Păreții erau netezi, boii verde. Dela locul meu vedeam tocmai locul, unde stătuse timp mai îndelungat pătuțul meu de copil, acum opt ani — cum mai trece timpul! — Sorioara se bolnăvise de pojar, au trebuit să ne despartă și bunica m'a luat în paza dumneaei. Pătuțul meu era pus în odaia ei de dormit, și de mă trezeam eu mai de vreme, mă ridicam tiptil și începeam să desfac culoarea de pe perete.

O ocupație de dimineață foarte plăcută. Culoarea, în fășii foarte groase, forma ici și colea bășicuțe și de le apăsai puțin, se spargeau ca sticla și tot ca sticla puteai să depărtezi și ceea-laltă împrejurime de perețele alb. Puțin mai departe venea iarăși o bășicuță și iarăși o spargeam apăsând cu degetul, și în decurs de câteva săptămâni puteai vedea în mijlocul verdeței o pată albă, cu mai multe sânuri de mare, care se părea un ocean pe o hartă geografică. Servitoarea a tăcut ea cât a tăcut, văzând isprăvurile mele, dar în sfârșit a dat vânt îndoielilor ei. S'a oprit frământându-și mâinile în fața oceanului și m'a încredințat cât se poate de hotărât, că nu știe odată cu capul, ce să se facă cu perețele în starea lor de acum. Bunica, care-mi dădea tocmai instrucție în împletitul cu iglița, îi răspunse fără să se sinchisească de loc:

— „Firește, o să poruncim să spoiască din nou.”

Nu m'am gândit nici când mai târziu la asta — și acum mi-a venit în minte și, urmând indemnului acestuia domol, se ridică încet pe încetul înaintea mea o dovadă după ceea-laltă a iubirei ei, care se răspânda asupra mea liniștită un șir fără de sfârșit, care se pierdea în timpurile copilăriei mele până unde nu-ți mai poți aduce aminte.

Și am fost stăpână pe iubirea aceasta, care da mereu, care nu se istovea nicicând și am luat iubirea asta ca ceva de sine înțeles, care mi-se cădea, neluând seama, că sunt părtașe, că mă bucur de un dar dumnezeiesc și mă gândeam cu atât mai puțin, că o să mi-se poată lua vre-o dată... Credeam, că o să o am vecinic pe aceea, care mi-a dat toate bucuriile, pe cari mi le-a putut da, care a știut totdeauna să găsească o desvinovățire pentru mine, care mi-a iertat totdeauna, la sfârșit chiar și ocupația mea cu poezia. Și cum o să fie atunci, când voiu fi dus la îndeplinire ceva mare și când o să fie mândră

pe mine?... Uităndu-mă în sus spre bunica, cu întrebarea aceasta mută în inimă-mi, privirea mea întâlnește ochii bunicii, deschiși mari și cari se odihneau asupra mea cu o gingășie nespusă. Peste fața ei se prelinsese ca o rază luminoasă, și ea arăta cu mâna o masă, care fusese apropiată de patul ei. Acolo se aflau diferite cutii, unele cu bomboane de tuse, cărora le știam să le dau o cinste cuvenită.

— „Ia-ți“, îmi zise ea.

Mie însă îmi venise la cunoștință, deodată, cu toată cruzimea, presimțirea unei fapte grozave: Dar dacă o să moară? De nu vom mai avea pe bunica noastră?!... Am sărit de pe scaun, am năvălit la mâna ei și am sărutat-o de multe, de nenumărate ori...

Ea își trase mâna ei scumpă înapoi, o puse pe capul meu, când mi-am apăsât fața în plapomă, plângând cu hohote și-mi zise:

— „Fii cuminte! Să fii numai cuminte!...“

Revista revistelor.

„Literatură modernă“. În timpul din urmă se lățește tot mai mult literatura cu tendințe de a dărâma „prejudițiile“ în cari orbocă societatea pe întreg universul. Mai rari trecuți se făcuse atâta zarvă în jurul lui „Sanyin“ în care se preamărește dragostea liberă. Azi se sporesc mereu operele de acest gen. E de remarcat că teren prielnic acestei literaturi e tocmai Rusia. De acolo ies cele mai senzaționale romane de felul acesta. Dealtfel, trecând cu vederea atâtea opuri fără valoare, amintim mai la vale acelea cari au stârnit ecou mai mare:

1. „Sanyin“ de Arcubasev, care preamărește *amorul liber*; 2. „Sfântul Scara-beus“ de Else Ierusalem, ocupându-se de prostituarea femeii; 3. „Estate periculoasă“ de Karin Michaelis, care cu multă artă tratează viața sufletească, aproape perversă, a femeii; și 4. „Manja“ de Anastasia Verbickaia, cel mai recent roman, care a produs chiar în Rusia scandal cu subiectul său prea realist, descriind viața unei femei scăpătate și având tendința de a pune capăt aceluși prejudiciu social, care oprește femeia de a iubi liber. E de dorit ca cititorii noștri să nu fie atrași de astfel de cărți, ignorându-le în a și-le procura.

Limba națională

În una din numeroasele călătorii ce le-am făcut prin părțile ardeleni, povesteam odată într'un cerc de Români..., — nu mai mi-aduc aminte anume ce povesteam. În ori ce caz, sunt sigur că cele ce spuneam n'aveau nici o însemnătate. Era ceva banal, rostit în ton glumeț. Românii așa sunt: când se văd pentru întâia oară, le place să glumească. E foarte firesc. Bucuria primei întâlniri sădește veselie în suflete.

Și pe când *palavragiam* astfel, — ca să întrebunțez un cuvânt din dicționarul bucureștean propriu pentru astfel de convorbiri, — de-odată zăresc o lacrimă încolțind în ochii unuia din ascultători.

Ce-i asta? — mă 'ntreb nedumerit. Eu glumesc și oamenii plâng?

Și tocmai mă pregăteam să mă felicitez de acest funebru rezultat al debutului meu de om glumeț în aceea localitate, când un glas mi se adresează:

— Ce frumos grăiți românește!

Și atâta duiosie era în acele puține vorbe, în cât numai de cât am înțeles rostul lacrimii ce mă neliniștise.

După aceea, altul dintre cei de față urmă firul gândirii, întrerupt de emoție pe buzele celui ce lăcrămase:

— Noi vorbim pocit românește... Și e păcat! Ne îmbrăcăm simțirea curată românească în vestimente croite după tiparul unei gândiri străine...

— Așa e! — se grăbi să aprobe altul. Noi traducem, când vorbim românește. Gândim ungurește și ne silim să talmăcim pe românește. De-aceea, vorba noastră e înceată și tărăgănată. D-voastră, „cei de dincolo“, vorbiți repede și vioi. Și d'aia vorba d-voastră ne place atât!

— Și d'aia când o auzim curgând curată în ritmul ei adevărat ne podidesc lacrimile, ca pe fratele X., — încheie altul.

M'a mișcat foarte mult acest incident. Si-atunci am înțeles mai bine ca oricând de ce în fruntea programelor de activitate a călăuzitorilor conștiinți de popoare subjugate este înscrisă: *revendicarea drepturilor limbei naționale*. Atunci mi-am dat seama pentru prima oară profund, care este puterea tainică ce întărește caracterele, provoacă necontent și ușurează jertfele, stimulează entuziasmul și nutrește speranțele luptătorilor pentru apărarea și salvarea limbei naționale.

*

De sigur, dragostea pentru limba națională este sentimentul cel mai trainic, este centrul, către care tind toate celelalte sentimente naționale. Și acest sentiment însuflește pe toate popoarele, — fie ele libere, fie subjugate.

La popoarele libere însă, al căror graiu strămoșesc de nimic nu este amenințat, cari sunt libere să uzeze și să abuzeze de limba lor, cari au dreptul să cânte, să se supere, să protesteze, să petreacă, să batjocorească, să declame, să viseze în limba lor, dragostea aceasta rămâne, ca valoare de actualitate, pe planul al dollea. Aceasta nu însemnează însă că ea nu există. Există. Și existența ei se dovedește prin acea forță, care în mod inconștient stimulează sufletele, le face să vibreze din toate coardele, le ridică în sferele senine ale artei creatoare și le face să închege opere artistice neperitoare. Astfel luptă popoarele libere, prin factorii aleși ai culturai lor, pentru afirmarea și cinstirea limbei părintești.

La popoarele subjugate, din instrument inconștient al culturai naționale, dragostea pentru limba strămoșească se transformă, sub înrăurirea atmosferei de prigonire ce i-se crează, în forță militantă conștientă, în putere înarmată gata să primească și să dea lovituri, capabilă, prin sacrificiile ce le stârnește, să înduioșeze până la lacrimi pe prietini și, prin eroismul ce-l desfășura, să înspăimânte pe adversari.

De pilde nu mai e trebuință. Ele sunt prea multe, — și în jurul nostru și aiurea.

*

Ca orice popor subjugat, Românii din Ungaria au afirmat totdeauna și vor trebui să afirme și de-aci înainte dragostea pen-

tru limba lor ca forță nesecată în luptele de revendicare națională.

Și cum să nu-și vorbească poporul român graiul strămoșesc? El este singura limbă în care, din copilăria fragedă, Românul a fost în stare să-și povestească necazurile; singura limbă în care el a isbutit să facă a i-se înțelege durerile; singura limbă, în care i-s'au rostit cuvinte blânde de mângâiere pentru suferințele lui și vorbe de nădejde în clipe grele de disperare.

Atunci, cum să nu-și iubească poporul român limba maternă și cum să renunțe vre-odată la apărarea drepturilor ei?

Cum să renunțe la această luptă, când fiecare cuvânt din limba maternă este o clipă din viața lui; fiecare clipă din viața lui este o noțiune, o tresărire nouă prinsă în forma neperitoare a vorbei bătrânești. După cum fiecare picătură de lapte, pe care pruncul o sugă dela sânul drag al mamei, se transformă în sânge, tot așa fiecare vorbă nouă, pe care copilul o prinde de pe buzele părinților lui alcătuește, în particulele nesfârșite, sufletului lui românesc. De aceea cine încearcă să distrugă limba națională a unui om, atențază la sfărâmarea sufletului lui. Și după cum omul, la disperare, e capabil de cele mai eroice și tragice eforturi spre a-și ocroti sufletul și a nu lăsa să se împrăștie sfărâmurile lui nenorocite în bătaia celor patru vânturi, tot așa popoarele sunt datoare să întreprindă cele mai energice campanii pentru apărarea limbei lor naționale.

*

Iar instrumentul cel mai sigur al unor asemenea campanii este: *propaganda literară*.

Și înțelegem prin *propaganda literară* răspândirea cât mai largă a celor mai de seamă scrieri românești, pentru vulgarizarea limbei unitare naționale; înțelegem crearea de organe, care să poată stabili *contactul cultural* cu toți cei de aceeași limbă; înțelegem căutarea posibilităților, prin cari să se poată pune la dispoziția celor mulți bogățiile tezaurului comun de literatură națională.

În slujba acestui ideal s'a înrolat și *Românul* chiar de la început.

Și tocmai de aceea a părut cu atât mai odioasă și mai stranie atitudinea ostilă a unor anumiți ziariști. Într'o clipă de bucurie generală în care românimea pretutindeni salută cu entuziasm apariția *Românului*, numai un om, într'o cafenea din București, înverzea de necaz, privea sinistru în fundul unui „șvarț“ ce se isprăvea și încerca, prin digresiuni desfrânate să-și distreze conștiința încărcată, dacă nu muștrată, de păcate ce nu se iartă.

Și de-atunci veninul acesta, care nu mai găsește nici un canal de scurgere în România, se revarsă mereu peste hotarele regatului liber pentru alimentarea unor ambițiuni, de la cari cultura națională n'are de așteptat de sigur nici un rod mântuitor.

P. Locusteanu.

Fapte și lucruri din România

Scrisori din București

— Din originalitățile d-lui P. P. Carp — Programul partidului național-democrat —

București, 17 Ian. v. — D. Petre Carp, șeful actualului guvern, este una din cele mai remarcabile și interesante figuri ale României contemporane. Deși albit de ani, primul nostru ministru e vioi și sprinten ca un tânăr, în primăvara vieții. Omul, care toată viața a răspuns cu un vecinic zâmbet spiritual de nepăsare la toate dificultățile ce le-a întâmpinat, face impresia, admirându-i bătrânețele atât de tinere, că și vremea a sfidat-o.

Dar în afară de calitățile sale intelectuale cu totul superioare, — fiind-că șeful guvernului este înzestrat cu o admirabilă cultură literară și politică, — d. P. P. Carp, este și un mare original, căruia îi place să-și afirme originalitatea.

Și știe să și-o afirme totdeauna în chip foarte spiritual.

Iată câteva exemple:

După retragerea d-lui Ionel Brătianu dela putere, în prima zi de ministeriat, d. P. P. Carp s'a dus la minister. Purta o căciulă veche, îndesată pe urechi. Manșon nu știu dacă avea în acea zi, — e totuși interesant de notat, că adesea, în timpul geroaselor zile de iarnă, C. Petrache, a fost văzut purtând manșon de cucoană.

A intrat în cabinetul ministerial și a poruncit ușierului, să cheme pe secretarul general. Ușierul, care nu-l cunoștea, a rămas cu gura căscată și cu ochii ațintiți la vechea căciulă a primului ministru. Atunci d-l Carp i-a spus:

— Ce te uiji așa? Ți-se pare că e prea veche căciula? Fii liniștit! Cum voi lua prima leafă, am să-mi cumpăr alta. Ș'acum, cheamă pe secretarul general.

Secretarul general a intrat. Dl Carp i-a spus numai atâta:

— Eu sunt noul Ministru de finanțe. Să-mi faci, te rog, un decret pentru înlocuirea d-tale, și altul pentru numirea d-lui X. ca secretar general. Salutare.

Și a plecat.

Aceasta a fost prima zi de ministeriat a dlui Carp.

Alta:

Era după războiul independenței. Ministrul plenipotențiar al Rusiei la București nutrea planul de a îndepărta România de politica triplei alianțe și a o determina să se apropie de Rusia.

În acest scop, Hitrovo a avut o întrevvedere cu d. Carp. Cc. Petrache ascultă fără să clipească, iar Hitrovo vorbea într'una:

— Nu credeți c'ar fi momentul să lăsați pe Austriaci în plata Domnului? Dv. aveți revendicări naționale juste față de Austro-Ungaria. Aveți Transilvania, Bănatul, Crișana, Bucovina, cari vi-se cuvîn de drept...

Atunci d. Carp își puse monoclu, privi fix pe șiretul său convorbitor și-i tăia vorba cu glasul său limpede și tăragănat:

— Așa e! Aveți mare dreptate!... Noi trebuie să revendicăm Transilvania, Banatul, Bucovina, dar eu cred, că ar trebui să începem cu.. Basarabia!

Vă închipuiți figura bietului Hitrovo!

Alta:

D. Petre Carp era primministru. Situația era foarte grea. Ce. Petrache se plimba, cu mâinile prinse de subțoarele vestei, de-alungul camerei.

Atunci un membru al majorității, crezând, că prin zelul său va putea scoate din încurcătura pe șeful guvernului, se ridică și spuse cu glas solemn:

— În ceea ce mă privește pe mine, eu sunt gata să-mi dau capul pentru salvarea partidului meu.

Atunci. Cc. Petrache îi răspunse cu obișnuitul său ton zeflemistic:

— Mulțumesc! Dar n'ăși avea ce face cu capul d-tale.

*

Intr'o scrisoare precedentă m'am ocupat de modul cum guvernul a început campania electorală pe baza unui program de guvernământ Am publicat și punctele principale ale acelu program.

Mulțumită acestor procedee, campaniile noastre electorale încep să devie realități politice, iar colegiile electorale se îndrumază spre calea de a deveni factori conștienți ai conducerii acestei țări.

Iată acum că, paralel cu propaganda principiară a partidului conservator, a început și partidul național democrat, de sub conducerea d-lor N. Iorga și A. C. Cuza, să ceară voturile cetățenilor pe baza programului lui fundamental votat la 23 Aprilie, 1910.

Partidul național-democrat susține douăzeci de candidaturi. În mod oficial s'au anunțat până acum numai candidaturile d-lor Iorga și Cuza la Iași. La întrunirile ce se vor ținea în curând în alte orașe, se vor anunța și celelalte candidaturi.

Iată ce cuprinde pe scurt, programul naționaliștilor:

1) **O politică externă** care, plecând de la conștiința unității neamului, să nu se angajeze în alianțe primejdioase și costisitoare cu puterile mari și să caute apropierea de vecinii din peninsula Balcanică.

2) **În politica internă:**

a) **Reforme privitoare la clasa țărănească** precum: colonizarea pe moșiile statului cu plugari români; interzicerea dreptului de a se aduce lucrători agricoli străini acolo unde sunt români; desființarea prestației, a capitației și înființarea unui impozit progresiv pe venit; cadastrarea proprietății imobiliare; încurajarea industriilor casnice țărănești și interzicerea stabilirii Evreilor la țară; interzicerea străinilor de a lua moșii în arendă; învățământul practic agricol în țară; federația independentă a băncilor populare; dezvoltarea cooperăției rurale; măsuri pentru favorizarea țaranilor la vânzarea moșilor și pentru lovierea celor, cari nu-și caută singuri pământul; etc.

b) **Reforme privitoare la clasa de mijloc**, precum: reformarea în sens practic a învățământului comercial și industrial astfel în cât să se creeze înlesniri absolvenților români; măsuri pentru favorizarea industrișilor, meseriașilor și comercianților români, înfrânarea moratoriilor și a falimentelor frauduloase; asigurarea contra accidentelor muncii; crearea unor debușuri ale producției agricole și industriale românești; etc.

c) **Reforme privitoare la clasa dirigență**, precum: naționalizarea învățământului; autonomia universităților și a clerului; inamovibilitatea tuturor funcționarilor administrativi; îmbunătățirea soartei corpului didactic și crearea unui fond religios; încurajarea mișcării artistice naționale; crearea unei academii comerciale la Galați sau Brăila; etc.

d) **Reforme cu caracter general** privitoare la ridicarea oștirii, scoaterea Evreilor din armată, monopoul alcoolului, bibliotecii populare, eliminarea jidanilor și protejarea întreprinderilor producătoare ale Românilor, combaterea scrierilor pornografice, votul universal pentru Români și reprezentarea minorităților, etc. etc.

*

În curând își va anunța și partidul liberal programul pe baza căruia va lupta în alegeri. La timp ne vom ocupa și de el.

Bucureșteanul.

Dela Teatru

— **Teatrul Național.** — „Nepoftitul“, comedie în 3 acte, de Tristan Bernard, tradasă de d. I. Brătescu-Voinești.

„Nepoftitul“ este un biet pictor calic și flămând, care se strecoară la un bal, își liniștește foamea la bufet, își excită imaginația cu câteva pahare de șampanie, invită la dans pe fata unui milionar și e recomandat de un amic al lui ca un inginer bogat și de geniu, și așa se logodește cu fata milionarului.

Onest însă cum e, nu admite să-și inducă logodnica și pe socrul în eroare, ceea ce amicului făcuse în scop de a avea un comision din zestră. „Nepoftitul“ se bagă funcționar comercial la o prăvălie de mobile; fata milionarului vede că e băiat onest și activ și-l ia de soț.

Comedia aceasta a lui Tristan Bernard nu are o acțiune vie, care să captive pe spectator. Inușirile ei sânt în amănunte, în nuanțe de humor și de sentiment, în observații cari alternează și dacă nu provoacă risete zgomotoase, stârnesc adesea emoțiuni și amuză pe amatorul de humor ales.

Piesa a fost jucată în mod magistral de artiștii teatrului național, având un frumos succes.

Refugiat politic turc la Constanța

Cu vaporul italian a sosit în localitate d. Petref Tefic Bey directorul-proprietar al ziarului „Muachede“ care fiind condamnat la 5 ani reclusiune pentru un atac prin presă la adresa actualului guvern turc, a reușit să evadeze din arestul prefecturii poliției din Constantinopole și să se refugieze pe vasul italian la noi în țară.

D. Petref nu va sta decât câteva zile în orașul nostru de unde va pleca la Berlin.

Curse

de skis și bobsleigh la Sinaia

Societatea turștilor sub înalta prezidenție a A. S. R. Principelui României prin secțiunea ei „Săniuța“ împreună cu Clubul Automobil au fixat curse de Bobsleigh și Skis pentru zilele de 23 și 24 Ianuarie 1911.

S'a fixat această dată pentru motivul că în săptămâna aceasta a căzut la Sinaia o zăpadă de peste 35 cm. groșime ceea ce înlătură orice eventualitate de accident.

Cadavrul misterios de pe Dimbovița

— În apropierea de comuna Dudești a fost pescuit cadavrul unei femei îmbrăcată bărbătește —

Parchetul de Ilfov a fost înștiințat de autoritățile comunei Dudești că pe riul Dimbovița a fost pescuit de niște țărani, cadavrul unei femei necunoscute.

În urma cercetărilor făcute se crede că la mijloc e o crimă.

Cadavrul femeii era îmbrăcat în haine bărbătești și în apropiere pe malul riului a fost găsită o fustă ruptă cu care era îmbrăcată probabil, nenorocita femeie.

Această descoperire a indrituit autoritățile comunale să-și îndrepte cercetările în alte părți și să urmărească pe autorii acestei misterioase crime.

Cadavrul a fost adus în Capitală și dus la institutul medico-legal.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Alegerile în Ungaria*

Traducere din „Armeo-Zeitung“ de: un ofițer.

— Urmare și sfârșit —

Dacă în zilele premergătoare alegerii, trupele își împlinesc datoriile după ordin strict militar, în ziua alegerii aceasta ajunge pe planul ultim. Armata ajunge în acest timp pur și simplu o poliție, politicește rău întrebuițată de către conducătorul alegerilor ale cărui ordine trebuie îndeplinite cu strictețe. Natural, că bietul comandant, are răspunderea, ca trupa să nu sufere vreun eșec — dacă ajung lucrurile până acolo, în cât să fie nevoie, să întrebuițeze armele. Dacă însă nu ține în seamă din punct de vedere militar de unele îndrumări ale prezidentului de alegere, acesta telegrafiază imediat la Budapesta și peste un ceas, două comandantul se pomenește cu o telegramă aspră, prin cari i-se spune că ordinele prezidentului trebuie respectate; iar după vre-o câteva zile primește și dojană în scris. Acum e cel mai bun prilej de a cunoaște multe lucruri.

Ofițerii, cari știu ungereste îndeplinesc funcțiunea de cenzeni la oficiile de poștă și au chemarea să impedeze, ca știrile de învingere ale opoziției să fie expediate mai curând, ca buletinele guvernamentale, pentrucă se poate, ca funcționarul să fie cumpărat, pe când despre ofițer e convins și cel mai neaș prezent, că nu se pretează la astfel de lucruri, ori cât de urgisit e din partea publicului, ca soldat al împăratului. În jurul localului de vot al partidului guvernamental e așezat un cordon de baionete, iar patru caleși, ce se plimbă în sus și în jos, împiedecă sosirea opoziției. Până la alegerile mai noi prezidentul a postat pe la intrări ofițeri, care aveau îndatorirea să controleze legitimațiile, căci și funcționarul și cortezul purteau fi cumpărați în momentul ultim. La ultimele alegeri însă ofițerii au fost supliși prin jandarmi. Alegătorii mai fricoși, dacă se temeau să treacă pe dinaintea opoziției, mergeau sub scut militar la vot. Așa dar, dacă vezi în ziua alegerii oameni escortați, să știi, că nu sunt nici turbulenți, nici criminali, ci alegători „liberi“.

Pe seama alegătorilor guvernamentali, miliția lasă intrările cele mai largi, pe când opoziției cele mai înguste, iar fiecare alegător se reține cât mai îndelungat, căci ora închiderii alegerii atarnă numai dela prezident. Când e în majoritate, închide alegeria.

Guvernul are de regulă cele mai încăpătoare localuri, pe când opoziția e lăsată în majoritatea cazurilor, sub cerul liber, ca să înghiețe sau să se frigă de arșița soarelui, după cum e anotimpul. Și nu odată se face și acea încercare, care — durere nu totdeauna e zădarnică — că opoziția să fie împiedecată, prin forță armată. Se încunostiștează prezidentul, că din cutare localitate, sosesc mai mulți alegători, cari și-au propus împiedecarea alegerii prin excese. Natural, comandantul asistenței, pus la discreția prezidentului, trebuie să zădărnicească aceste manifestații ostile și pentru aceasta, trimite o divizie în calea lor. Dacă s'a convins apoi, că oamenii au intenții bune, trebuie să raporteze conducătorului și prin alergări încoaci și incolo, trec ore întregi. Prezidentul și-a ajuns scopul. Se înțelege, că cei reținuți în chipul acesta, nu rămân totdeauna nepăsători. Și cum și opoziția își are rachiul și vinul ei, toți membrii întrebuițează întreg dicționarul specific de înjurături la adresa miliției, care deși înarmată până în dinți, trebuie să înghită toate. Așa voiesc cei de sus, ca să nu li se amărească și mai mult pânea amară, cu interpelațiuni.

Dar de multe ori lucrurile nu rămân numai la înjurături și se întâmplă ca unul din opoziție să iasă din șir să spună, că vrea să bată pe ofițerul gros și fără barbă.

Și tot ca să se răzbune câte unul dintr'ânșii, își arată partea cea mai neestetică a trupului. Și după ce au trecut prin toate aceste probe, devin tot mai îndrăzneți și aruncă cu bruci, sticle, și pietri. În timpul acesta, la locul de alegere se petrec scenele descrise mai sus. În deosebi e neplăcut, când opoziția e compusă și din „inteligentă“ și gentry. Atunci înjurăturile devin mai aspre și rafinate, dar și apărarea față de ele, e mai anevoioasă, ba se fac chiar încercări de a mitui soldații.

Așa la alegerile penultime, un vicecomite, a cărui nume a fost de mai multe ori amintit

aici, și-a câștigat trecere prin cordon (el era proprietarul casarmei mici de tunari) și scuipa trupa ba într'o cuvântare îndemna și pe alții, să facă ca dânsul și de fapt pilda nobilă își află imitatori.

Și comandantul asistenței, — ascultă și te miră, iubite cetitor, dornic de interpelațiuni sângeroase — nu comandă foc și nici nu curăță balconul de cei-ce scuipau. Se înțelege, a fost de ajuns, ca acela să arunce o privire înspre ei, pentru ca să-i înspăimânte. Numai vicecomitele mai strigă.

Dar în sfârșit, se lăsă și el de scuipat. Dar ori cum, putea să-și piardă răbdarea și un soldat c. reg. — pardon, un soldat dela armata comună, și să-și aducă aminte, că e încins cu sabie, ori să-și aducă aminte și el de cuvintele celui mai idealist poet german, puse în gura soldatului austriac: „Soldatul trebuie să simtă“.

Natural, nu lipsesc nici scene comice. Se întâmplă spre exemplu, ca un deputat prea puternic, cearcă să străbată prin cordon fără legitimație, și poruncește unui simplu soldat să-i facă loc, însă puternicul acesta, e refuzat de către un suboficer. Acesta nu se lasă învins, ci înscenează o larmă îngrozitoare, strigând, că un ofițer a cutezat să i-se opună.

Și după ce a făcut gură, și a reclamat la stegar și căpitan, se stăpânește și se roagă chiar foarte frumos și prevenitor, să i-se lase liberă trecerea.

În fine, își ajunge alegeria apogeul. Acum poate d. prezident să-și arate prevederea și sarcasmul, dar îndeosebi are ocaziune de a se stăpâni, dacă candidatul guvernamental e în primejdie.

Ori, spre pildă — ca la alegerile ultime — când din Pesta venise ordinul:

„Candidat naționalist, nu-i permis să intre în noul parlament“. Atunci lucrează în dragă voie întreg aparatul. Totuși, lăsăm să vorbească mai bine însuși comandantul de asistență:

„Și acum începe momentul decisiv al dramei“. Ordine telegrafice și telefonice sboară în toate direcțiunile și dau protopretorilor înviațiuni stricte și dreptul cel mai larg de a dispune despre întrebuițarea banilor și a puterii. Alegătorilor naționaliști li-se iau trăsurile, sub cuvânt, că sunt necesare asistenței militare. Și de oare ce prezidenții de alegere au declarat, că nu este permis nimănu să pună piciorul în localul de alegere, fără legitimație, alegătorii cereau acestea dela protopretură.

Multora nu li-s'a dat, iar cei ce totuși au primit, le primeau provăzute cu creion roșu cu N. (partid naționalist). Afară de aceasta se tipăriră placate cu cap de mort și cu amenințarea, că cine va îndrăzni să voteze cu candidatul naționalist, va fi fiul morței. Direcțiunile căilor ferate au primit îndrumări să facă greutăți în tot chipul alegătorilor naționaliști.

Candidații naționaliști nu puteau primi nici decum trenuri separate, pe când contra candidaților, li-se făceau toate înlesnirile. În noaptea premergătoare, alegătorii, notarul și primarul, mergeau prin sate din casă în casă, ca să câștige votanți. Notarul îmbia bani 5--200 cor., iar jandarmii terorizau.

Sărmanii țărani, trebuiau să asculte. Se transportau ori simplu în despărțămintele pentru bărbați, ori se închideau prin trupe ca turmele de oi, unde îi îmbătau până la inconștiență.

În chipul acesta apoi au fost transportați ca vitele la localul de alegere, unde de abia șoptind își dădeau votul pentru dușmanul poporului lor. Acei alegători, cari: au putut scăpa cumva de aceste torturi, trebuiau să treacă prin alte probe. De aceasta se îngrijiau foarte bine organele comitatense.

Approape de oraș erau opriți de jandarmi ca să se legitimeze (nici legea nu prescrie aceasta N. R. și cari n'aveau ori erau prevăzute cu N. erau pur și simplu alungați. Ceilalți ajungeau târziu la localul de alegere, care se designase deja de mai înainte, și aici li-se spunea, că e încă un candidat cu același nume, ca al lor. Oamenii se zăpăciră cu totul și fiindcă ori ce comunicație cu candidatul lor adevărat și cu bărbații de încredere, era interzisă, cădeau jertfă vicleniei lui Jesszenszky.

Când intrau în localul de vot, erau întrebați pentru cine votează, și dacă spuneau că pe candidatul naționalist, li-se arăta localul de votare ale pseudo-candidatului cu același nume,

Natural, că acesta se retrăgea, după ce rupsesse voturile de ajuns. Chiar și în localul de alegere, nu erau cruțați alegătorii, și funcționarii le dădeau palme și îi terorizeau, a făcut lucru acesta însuși vice-prezidentul la Beiuș.

Intr'alt cerc electoral, prezidentul a încheiat alegerea la 6 ore, ca să zădărnicească votarea lucrătorilor dela o fabrică de fier din apropiere, cari de și amenințați cu dimitere, dacă vor pauza ori se vor depărta înainte de 6 ore dela lucru, erau decizi să voteze pe opoziție. Mulțumită D-lui că și la astfel de ocaziuni, nu lipsește umorul. Așa de exemplu, un cortez 48-ist căzut, se apropie de un ofițer și-l roagă: „D-le locotenent, dați-mi o companie“. „Adresați-vă, mă rog, comandantului“. „Imi trebuie numai pentru voturi, ne mai lipsesc 100 voturi.“

În fine se încheie alegerea și dacă prezidentul se simte sigur, publică rezultatul

Dar câte odată e nesigur, și așteaptă o noapte, o tempestate ori întârzierea asistenței. Așa se feria să publice rezultatul cu totul neașteptat pentru majoritatea locuitorilor dintr'un oraș în ostul Ungariei la alegerile din 1901, până nu înnoptase de a binele. Și numai, când comandantul asistenței amenința cu retragerea trupelor sale, cari erau deja de sub arme fără mâncare și băutura și cari trebuiau să facă schimbul celora, care erau deja de 32 ore în serviciu, începu să publice rezultatul, dar și atunci numai așa, dacă vor eși și celelalte trupe din garnizoană.

Se făcu un compromis. Dar se îngrijii mai întâiu de acei, ce aveau să sufere urmări rele pe urma alegerii, ca să poată face demersurile necesare pentru asigurarea lor. Imi va rămânea în veci neștersă acea scenă, când onorabilul cantor al comunității israelite dimpreună cu fiul său mai puțin stimabil, țintuiau ferestrele cu scânduri. „Ce faceți aici?“ „A fost ales Tuba János.“ „Și?“ „Ca să nu poată sparge așa ușor ferestrele!“ Iar fetița-i cu ochii negri adause: „Mă rog trimiteți-ne o patrulă, până nu ne ucid.“

Natural, că primejdia n'a fost chiar așa mare. Căci când gălăgioșii au început a arunca cu pietre, a fost de-ajuns, ca poliția să se retragă și să strige: „A katonaság előre“ luându-și astfel partea cea mai bună din glorie, iar 50 de husari să strige un: „Hurra“ ca turbulenții să se împărășie. Iar când auziră și tropotul de copite, își pierdură cu totul urma. Și fetița Jidanului n'a fost ucisă. Dar și altminteri nu i-s'ar fi întâmpnat nimic. E firesc apoi, ca nici patruzele să nu poată mântui toate ferestrele Jidanilor și nici pe vre-o câțiva cortezi de loviturile bine meritate, deși îi însoțiseră acasă.

Se înțelege, că lucrurile nu merg totdeauna așa cu bătaie, după cum arată epistola la întroducere.

E doar un mijloc de tot ușor, să împiedeci pe alegătorii adversari, dela vot, când le aprinzi ogrăzile, căci au plecat cu casă și masă la alegere. Că doar candidatul se îngrijește de întreținerea lor. Și nici după publicarea rezultatului nu poate fi miliția în tot locul, și astfel e timp de ajuns pentru transgresiuni — cum arată din nou epistola — până ce sosește puterea armată.

Dacă considerăm întreg aparatul de agitație, se înțelege ușor, că o alegere costă 80.000 până 100.000 cor. și la ultimele alegeri au fost cu mult mai scumpe; de aceea a și învins partidul guvernamental, căci oricum dispune de mai multe mijloace ca o cassă de partid numai, chiar și în acel caz, când aceasta e augmentată din străinătate, cum a fost a lui Kossuth, care a fâgăguit, că nici odată nu va merge armată contra Italiei.

Dar și prețul unei astfel de reprezentanțe apare cu totul în altfel, dacă considerăm acestea și numai așa poți înțelege lupta nebună după mandat a candidatului ales. Și e firesc, pentru că spesele alegerii trebuie recâștigate cu interese scumpe, altfel n'ar avea nici un înțeles a fi deputat. Și oameni de aceștia trântesc și ridică „guverne“. Astfel de oameni, chiar să voiască, nu pot face ordine într'o țară consumată de atâtea certe și corupții.

Dacă nu-ți vine să crezi acestea, iubite cetitor, te rog cearcă și plătește rata pentru asigurarea vieții, dar ferește-te a-ți spune gândul — și pleacă la proximele alegeri în Asia. Asia nu e departe de Viena. Pornești doar pe o cale de tot îngustă din gara Vienei. Și atunci însuși vei vedea și crede. Ba, poate vei și simți.

* Vezi începutul în Nr. 14 „Românul“.

CRONICA EXTERNĂ

Gravele excese dela universitatea din Cracovia

— Incăierări între studenții catolici și progresiști — Inchiderea universității —

Studenții catolici venind la Universitate în număr de vre-o 200, au ocupat băncile din față și toate intrările.

De-abia la orele 7 dimineața au început să sosească studenții progresiști. Ei au găsit însă toate porțile încuiate și n'au putut pătrunde înăuntru.

Rectorul Universității înștiințat de acest lucru, a somat pe studenții catolici să deschidă porțile, dar aceștia au refuzat să execute acest lucru.

La orele 10 se adunase o mare mulțime de studenți progresiști cari au spart porțile.

O luptă aprigă s'a încins atunci între cele două tabere, producându-se multe răni în ambele părți. Scandalul e enorm.

Va fi nevoie de o energetică intervenție a autorităților pentru a se pune capăt ciocnirilor.

Alaltăieri s'au întrunit 18 corporații studențești din Viena. Au luat parte studenți germani, poloni, cehi, croați, sloveni și ruteni.

Un orator a arătat că la Cracovia nu este vorba de o chestie specială polonă sau locală, ci de lupta progresiștilor contra clericalilor.

Studenții liberali trebuiesc sprijiniți cu atât mai mult cu cât și studenții din Cracovia au sprijinit pe studenții germani în afacerea Wahrung.

Acest discurs a fost aprobat de întreaga asistență.

Un student polonez, a propus o grevă de simpatie la Universitățile din Viena.

S'a mai propus apoi să se trimită ministrului de culte un memoriu prin care să se precizeze punctul de vedere al studenților progresiști, să se convoace o întrunire de protestare, să se facă un apel către toți studenții și să se instituiască un consiliu permanent.

Ultimele două propuneri au fost admise. În privința grevei de simpatie a rămas să se hotărască mai târziu.

Studenții catolici povestesc amănunte groaznice asupra devastărilor făcute de progresiști în localul Universității.

Se confirmă că băncile și catedrele au fost ruinate, candelabrele sfărâmate și ușile scoase din țâțâni.

Spre seară se aflau în localul universității 200 studenți progresiști, cari la orele 6 trebuiau să fie schimbați de alții pentru ca Universitatea să fie continuu ocupată de studenții progresiști.

Poliția intervenind însă a împiedecat schimbul. Studenții ce se aflau în interiorul Universității au hotărât atunci să rămâie acolo și noaptea.

Studenții catolici susțin că între greviști se află și refugiați ruși, cari au arme asupra lor.

După amiază s'a primit știrea că studenții din Lemberg organizează o grevă de simpatie.

Seara pe la orele șase se auziră pe stradă strigăte din rândul studenților progresiști poștali în dosul cordonului de polițiști.

Cauza alarmei era că două companii de infanterie înconjurau Universitatea.

Situația e cu totul critică din cauză că studenții și studentele ce se află în universitate nu vor pleca, pentru că știu că eșind vor fi arestați.

Studenții progresiști motivează procederea lor prin faptul că studenții lipsiți de mijloace vor suferi mari pagube materiale prin pedepsele ce li-s'au aplicat și în urma cărora pierd subvențiile și bursele.

Nu a intervenit nici o schimbare în situația dela Universitate.

Armata împiedică intrarea Universității și continuă a sta în jurul ei.

Soldații vor trebui însă să fie schimbați la interval de două ore, din cauza frigului și a zăpezii.

Ședința senatului academic nu s'a ținut în

interiorul Universității pentru ca profesorii să evite a fi insultați de studenți.

După amiază rectorul a apărut în Universitate unde a fost înconjurat de studenți, cari i-au făcut reproșuri.

E aproape sigur că Universitatea va fi închisă pentru a se putea înlătura cu forța studenții cari au ocupat sălile.

Studenții din Lemberg au ținut o întrunire în care s'au declarat solidari cu colegii lor din Cracovia în lupta contra clericalizării Universității.

În semn de solidaritate s'a hotărât încetarea cursurilor până când se va da complectă satisfacție studenților din Cracovia.

Pentru mâine sunt temeri de turburări și la universitatea de aci.

Senatul academic a ținut ședință secretă într'una din sălile universității.

Seara târziu au apărut la universitate deputații Gross și Dacinski.

Dacinski a ținut studenților o cuvântare în care a declarat, că armata trebuie retrasă înainte de a înceta demonstrația.

În momentul când Dacinski invita pe studenți să continue lupta clericalismului a apărut rectorul care a anunțat, că s'a hotărât închiderea universității.

În același timp rectorul a invitat pe studenți să părăsească universitatea pentru că nu-și mai poate lua nici o răspundere și a anunțat, că armata s'a reîntors la cazarmă.

Studenții au părăsit universitatea cântând cântece naționale, poloneze și internaționale.

Pe drum li-s'au asociat mulți curioși și cortegiul s'a îndreptat spre monumentul Micieski, unde s'au pronunțat discursuri violente contra senatului academic și s'a hotărât continuarea luptei.

Deputatul Dacinski a accentuat, că ideea liberală a reperat o victorie contra clericalismului, și a invitat pe studenți să se împrăștie în liniște.

Pe tabla neagră s'a anunțat încă astă seară închiderea universității.

Nouile înscrieri se vor face peste două săptămâni și e probabil, că mulți studenți nu vor mai fi reinscriși.

În cursul zilelor viitoare se vor face reparațiile necesare sălilor de curs. Pagubele cauzate de stricăciuni sunt considerabile.

Studenții progresiști perzistă în cererea lor ca să se retragă toate pedepsele disciplinare.

În cazul când se va confirma zvonul, că la nouele înscrieri mulți studenți nu vor mai fi reprimiți, situația devine și mai gravă.

Budgetul comun pe 1911

Viena, 30 Ianuarie n. Dacă va fi aprobat în Delegațiuni proiectul de budget prezentat de Guvernul comun al Monarhiei, atunci suma ce se reclamă pentru afacerile comune trece în acest an *peste jumătate de miliard*, fără a deveni vreodată mai mică. El se încheie cu cifra de 550,127,084 coroane, ceea ce înseamnă *cu 110 milioane mai mult decât acum un an.*

Și anume, se cere:		
1) la ministeriul de externe	16,506.314	
2) " " " resbel		
a) pentru armata teritorială	404,271.099	
b) pentru marină	123,657.210	
	la oaltă: 527,928.309	527,928.309
3) la ministeriul de finanțe	4,831.423	
4) credite ulterioare pe 1910	518.620	
5) control, etc.	342.418	
	Suma în 1911: 550,127,084	
	" " 1910: 439,823,950	
	Diferența: +110,303,134	

Este de remarcat, că din suma preliminară, singură apărarea țării consumă 527 milioane, față de 22 milioane destinate pentru celelalte resorturi împreună.

Creșterea aceasta subită a pretențiilor pentru armată va da de gândit. Mai ales dacă se consideră împrejurarea că multe din sumele ce se cer acuma drept credite extraordinare, sunt de natură, că votate odată ele trag după

sine o serie de credite noi în anii viitori; așa cum poziția extraordinară ce s'a acordat anul trecut pentru cheltuelile cu anexarea Bosniei este urmată acum de alte cereri pentru susținerea formațiunilor de resbel create atunci și care nu mai pot fi sistate după ce s'au dovedit necesare. Astfel creditul extraordinar de 20 milioane luat în budget pentru desvoltarea armatei este începutul unei contribuiri care va fi de lipsă ani de-a rândul pentru fortificări, tunuri, arme de mână, exerciții de tir, etc. Fără a mai aminti că reducerea timpului de serviciu la doi ani (probabil după 1913) pune în vedere cel puțin un plus anual de 50 milioane în spese la acest resort.

La marină iarăș, poziția ordinară n'ar fi mare în sine: 68 milioane: trebuie însă să se adauge suma de 55 milioane, care constituie rata I. a creditului de 312 milioane 400.000 coroane ce se găsește neapărat deplină pentru întregirea flotei de resbel; la anul viitor va urma mecanic rata II: 67 milioane; în 1913 rata III: 68,400.000; în 1914 rata IV: 68 milioane; în 1915 rata V: 49,000.000; în 1916 restul: 5 milioane. Din suma aceasta de 312.400.000 trebuie să se comande:

1. Patru vase de resbel, tipul <i>Dreadnought</i>	242,400.000 cor.
2. Trei încrucisătoare de câte 3500 tone	30,000.000 "
3. Șase vapoare, patru torpile, de câte 8000 tone	18,000.000 "
4. Douăsprezece torpiloare	12,000.000 "
4. Șase submarine	10,000.000 "

Total în preț de cor. 312,400.000, care toate vor avea să fie terminate până la 1914, când flota noastră va fi compusă din: 13 vase de resbel (din acestea 4 de tipul *Dreadnought*; Italia va avea atunci 6 de acelaș sistem Dr.), 9 încrucisătoare, 18 vapoare pentru torpile, 48 torpiloare, 12 submarine. Dar, nici atunci cetățeanul contribuabil nu va avea „mângâierea” că în schimb pentru atâtea milioane, cel puțin suntem provăzuți cu ce ne trebuie: în ședința din tîi a delegațiunilor admiralul *Montecucoli* a arătat rece, că cele 312 milioane nu sunt de loc suficiente; dimpotrivă, până la 1915 ar trebui să fie comandate încă trei mari vase de resbel, de câte 20.000 tone depl., în preț de 60—65 milioane fiecare; 3 încrucisătoare, 6 vase p. torpile, 24 torpiloare! Când apoi alt program vama va aștepta să fie realizat; căci până atunci colosurile cu *deplacement* de 20,000 vor părea doară prea mici sistemele actuale, deja de acum se vorbește de perfecționări, încrucisătoare cuirasate având viteza unei locomotive de tren accelerat, mecanisme noi și alte monstruoziități menite a băga în groază pe bieții contribuenți epuizați. Dacă nu cumva până atunci vor înțelege Puterile cât este de neroadă goana aceasta, sub a cărei povară suferă toată lumea contemporană.

Judecând însă după felul cum au fost primite încercările de până aci, făcute nu în vederea desarmării, ci pentru a *modera* furoarea, nu rămâne multă nădejde. Propunerea făcută în direcția aceasta la 1898 de Țarul Rusiei a părut, firește bizară și n'a fost luată serios. Cea din partea Angliei, întâi la 1899, apoi la 1907 în Haaga prin *Sir Eduard Fry* asemenea a rămas fără rezultat. Dimpotrivă, chiar în timpul acestor tentative a devenit manie înarmarea pe mare, și dela 1899 până la 1907 cele 5 puteri maritime ale Europei și Statele-Unite au cheltuit 15 miliarde pentru flota de resbel. Mai în urmă, Statele-Unite din America au luat inițiativa unei moderări: printr'o lege votată în lunie 1910 se decide constituirea unei comisuni de 5, care să cumpenească posibilitatea de a înfrâna prin convenție internațională înarmările maritime ale tuturor statelor. Ținuta puterilor față de propunerea aceasta va fi măsura culturii zilelor noastre.

Iată însă, că contele *Aerenthal* își spuse părerea, în expozeul său de Luni, că nu e probabil să fie urmată de succes, făcută la un timp când dominează convingerea paradoxală, că înarmarea pe uscat și pe mare este cea mai sigură garanție pentru menținerea păcei.

În Austria opinia publică nu s'a prea alarmat sub impresia proiectului de budget. Partidele germane și-au exprimat dorința unei reduceri foarte modeste altcum, dar fără a inzista. Foile creștin-sociale sunt resignate. Cele „liberale” par îngrijate; se zice însă, că nu din milă pentru po-

por, ci temându-se, că pentru a ridica venitele Statului se va aduce un nou sistem de impozit, mai puțin favorabil pentru capitaliști decât cel actual. — Foaia socialistă își permite apucătura a adauga la suma întreagă a bugetului de 550 milioane toate ratele creditului naval și scoțând astfel cifra de 800 milioane înjură părjol.

Firește, proiectul de buget va avea să fie primit, cum îl asigură liniștit premierul ungar pe un redactor dela „Le Figaro”. Poate că se va reduce ceva, ca să fie apoi votat ulterior la anul. Pentru că lucrările sunt deja în curgere la „Stabilimentele Tehnice” din Triest și în arsenalul din Pola.

INFORMAȚIUNI

De-ale noastre.

Arad, 1 Februarie 1911.

Spre știre. In ședința de azi a Camerei vorbit d. Teodor Mihali, răspingând cu demnitate atacurile lui Baross împotriva băncilor naționalităților, dovedind că existența acestor instituțiuni e o necesitate vitală a părților locuite de naționalități.

Din lipsă de spațiu se va publica vorbirea d-lui Mihali abia mâine în întregime.

Asupra „seratei etnografice” din Timișoara, revenim spre complectare a dărilor noastre de seamă, menționând cu deosebită atențiune, meritele d-nei dr. Adam în concursul ce l'a dat pentru o cât mai bună reușită a serbarei. D-sa încă înainte cu câteva luni a fost neobosită în a găsi, dimpreună cu d. dr. Crăciunescu, mijloacele cele mai vrednice în scopul succesului moral și material, pe care l'a realizat după cum s'a văzut.

D. dr. Victor Orendi-Hommenau, marele naționalist german din Timișoara ne trimite spre publicare următoarea scrisoare:

Timișoara, st. Dózsa 25 la 31/I. 1911.

Onorată redacțiune!

Numai acum aflu, că „Tribuna” a adus cu prilejul grațierii mele știrea, că eu aș fi înaintat o rugare de grațiere. Știrea aceasta nu corespunde adevărului. Nici eu, nici prietenii mei n'am înaintat nici o rugare de grațiere. Eu am fost grațiat ex offo. La 18 August au mit primit amnestie 20 de „criminali” politici, cari fuseră condamnați pentru întâia oară. Deja atunci ar fi trebuit să fii grațiat, dar *prim-procurorul nu m'a propus*. Mai târziu a aflat această ministrul de justiție, care a propus grațierea mea *din oficiu*. Binevoii a aduce la cunoștința st. d-voastre cetitori. Primiți expresiunea stimei mele! Cu salutare națională

Victor Orendi Hommenau,
scriitor și redactor.

Medic comunal — o femeie. O foarte plăcută surprisă pentru noi e vestea ce ne-o aduce telefonul din Giula. Consiliul comunal din Giula a deschis concurs pentru ocuparea nouorganizatului post de medic comunal. Competenți sunt trei, între cari și simpatica domnișoară dr. Valeria Curtuș. Și dânsa are cele mai mari șorți de izbândă. Ba chiar e vorba, că reprezentanța comunală o va alege cu unanimitate.

Dorim din tot sufletul să vedem o româncă funcționând cea dintâiu ca medic comunal în Ungaria.

Cursuri de analfabeți. „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” a trimis următoarea circulară directorilor de despărțăminte, stăruind pentru ținerea cursurilor de analfabeți, de cari astăzi nu se mai interesează aproape nimeni.

„Vremile în cari trăim ne impun o apropiere sinceră de popor, cu gândul curat de a-l smulge cât mai curând din întunerecul neștiinței și a-l ridica în rândul popoarelor culte, conștite de menirea lor în lume. Viitorul poporului nostru numai atunci va fi asigurat, când el va fi stăpân pe o puternică cultură națională, care îi va putea înlesni lupta pentru viață alături de celelalte popoare. Și se știe, că condiția primă a oricărei culturi e cunoștința de carte, fără de care astăzi nu mai e posibil a îndruma soarta unui popor pe cărări mai bune. Scăderea cea mai mare a poporului nostru e tocmai lipsa cunoștinței de carte. Cu durere trebuie să o spunem, că dintre toate neamurile țării noastre numai Rutenii ne întrec în analfabeți, toate celelalte sunt înaintea noastră. Credem, că a sosit timpul, când toți cărturarii trebuie să ne așternem pe muncă serioasă pentru a mântui poporul nostru de această rușine a neștiinței, de această robie a întunericului.

În anii trecuți, în cadrele „Asociațiunii”, s'au ținut mai multe cursuri de analfabeți, cari, ca început au avut, rezultate destul de mulțumitoare. Dar entuziasmul cu care s'au pornit aceste cursuri, s'a stins repede. Astăzi nimeni nu se mai gândește la continuarea muncii de redeşptare a țărânilor, care înainte cu doi ani era considerată ca cea mai importantă problemă de viață a poporului nostru.

„Asociațiunea” își ține de datorință a îndemna din nou toate despărțămintele sale ca să reieș aranjarea cursurilor de analfabeți încă în iarna acestui an și invită despărțămintele să le continue regulat an de an. Pentru instruirea analfabeților „Asociațiunea” recomandă să se întrebuițeze „Abecedar sau carte de scriere și ceteră pentru analfabeți” de I. Bota, care a fost premiată din partea „Asociațiunii”. Abecedarul se poate comanda dela Librăria Arhidiecezană din Sibiu.

Fiecare despărțământ va putea da cu înlesnire și mai multe premii învățătorilor și preoților, cari vor ținea cu rezultat asemenea cursuri. Atragem atențiunea tuturor preoților și învățătorilor că cursurile de analfabeți nu pot fi rânduite de organele administrative ale Statului, fiindcă, conform statutelor instituțiunii noastre, în cadrele ei se pot aranja asemenea cursuri, cari urâsc promovarea culturii noastre.

Facem deci încă odată un apel călduros către toți directorii despărțămintelor „Asociațiunii” și către toți cărturarii noștri să reincepă sistematic ținerea cursurilor de analfabeți, singurele cari pot înlesni pătrunderea culturii în popor.

Alegere nimicită. La alegerile recente pentru congregație în Apátfalva a reușit lista partid. justhist. Partidul muncii a protestat în contra acestei alegeri, pentru motive de corupție. Motivele au fost luate în seamă și alegerea nimicită. Partidul muncii are nădejde, că cu prilejul proximei alegeri, va ieși învingător și va trânti pe Justh chiar și acasă la el.

Încercare de furt într'un castel. Conducătorul moșiei contelui Rafael Zichy, primise zilele acestea suma de 34 000 coroane dela o bancă din Budapesta. Puțini au știut în comună de soșirea banilor. Cu toate acestea niște hoși au cercat să intre în cancelaria, unde erau banii. Au fost însă gonii de câni. A doua noapte au venit din nou, când au otrăvit câni. Păzitorul de noapte, care trecea tocmai pe acolo i-a observat și a dat mai multe salve de pușcă asupra lor. Unul dintre hoși a fost rănit și în fuga sa a lăsat urme de sânge, cari vor duce fără îndoială la descoperirea făptuitorilor.

Petrecri.

Teatru și joc la Casa națională din Arad. Tinerimea din Arad va aranja în 23 Ian. 5 Februarie a. c. sub conducerea harnicului învățător Gheorghe Popovici o petrecere precedată de reprezentarea teatrală, la Casa națională din Arad. Se va da piesa „Sărăcie lucie” de I. Vulcan și și vor juca „Dunărica”, „Măzărca” și „Hora Severinului” trei dintre cele mai fermecătoare jocuri naționale, în minunatele costume băneșenești de o eleganță rară.

Întreaga clasă intelectuală și tot Românul de bine este dator să sprijinească mișcarea aceasta culturală a tinerimei din Arad, cu atât mai mult, că este un pas spre bine pentru deșteptarea simțului național. Invitări speciale nu se fac.

Din patrie.

Un mandat liber. Din Șimleul-Silvaniei suntem informați, că partidul 48-ist ținând eri o conferință de candidare, a ales de candidat în locul defunctului Gavril Ugron pe Béla Barabás ex-deputatul Aradului, fostul rival al contului Tisza la recentele alegeri, pentru mandatul Aradului. Contracandidat va avea pe dr. Samuil Keller publicist, cu program justhist.

Consiliu comun de miniștri. În timpul sesiunii delegațiunilor se va ține un consiliu comun de miniștri, în care se va decide asupra unor chestiuni importante, precum e între altele chestiunea limbei oficiale în procedura militară.

Din străinătate.

Excedentul Bugetar în Italia. Bugetul anului 1910—1911 s'a încheiat cu un excedent de 35 milioane lire cu toate, că anul acesta s'a cheltuit mult pentru reconstruirea orașului Messina și pentru armată.

Convenția Comercială Turco-Bulgară. Sarafov, ministru plenipotențiar bulgar la Constantinopol a avut noi tratative cu marele vizir în chestia convenției vamale. Se crede, că s'a încheiat un „detente” între cele două state.

Celelalți miniștri plenipotențiar au încercat să facă o presiune asupra Porței cu privire la războiul vamal. Sunt speranțe că diferendul va fi aplanat.

*

Ministerul de finanțe a adresat eri autorităților vamale o circulară ordonând a se impune până la nou ordin proveniențelor otomane importate cu începere dela 15 curent drepturile prevăzute în tariful general.

*

Dnii Liapcev și Malinow au arătat, că este cu neputință a se încheia o convențiune definitivă. Guvernul bulgar cere încheierea unui provisorium, pe baza clauzei națiunii celei mai favorizate. Poarta a pus ca condițiune concesiuni speciale dintr'o listă de articole. Guvernul bulgar a consimțit la aceste concesiuni asupra unora din articole și refuză pe altele, de unde a urmat ruptura. Miniștrii au desmințit în mod categoric svonorile, că au provocat ruperea negocierilor cerând folosința de drepturi capitulare. Bulgaria știe, că nu poate în nici o caz să se bucure de regimul capitulațiunilor și Turcia nu a făcut nici odată o asemenea cerere. Dificultatea provine de acolo, că unele din cererile Bulgariei sunt pe nedrept socotite de către Turcia ca avantagii capitulare. Dacă se va reuni a se lămuri acest punct, provisoriumul va fi încheiat spre bine intereselor ambelor țări. Negocierile de și întrerupte între delegațiunile respective, continuă mereu între reprezentantul Bulgariei și marele vizir. Situațiunea de față trebuie a fi socotită ca un războiu vamal. Bulgaria mărginindu-se acum a aplica tariful autonom, Guvernul va precepe drepturile maximum prevăzute de ani 14 din legea vamală numai dacă sforțările ce se fac nu reușesc definitiv și dacă Turcia aplică tariful diferențial proveniențelor bulgare. Proiectul a fost votat cu unanimitate.

O victorie a revoluționarilor Mexicani. După o depeșă din Elcentro, în California revoluționarii mexicani au ocupat Duminecă dimineața localitatea Newcali, lângă frontieră.

— Revoluția din Mexico ia proporțiuni. Rebelii au ocupat localitatea Mexicale, vămile, au eliberat pe deținuți din închisoare și au omorât pe gardieni. În provincia Sihuahna, rebelii organizează alte bande, fiecare bandă este compusă din 800 persoane. Șeful bandelor este Otoche.

Linșarea unor negrii. 50 oameni mascați au pătruns eri în închisoarea dela Scheldy-Count și au luat cu sine trei negrii, cari erau închiși acolo. Doi dintre acești negri fuseseră condamnați pentru violarea unei femei albe, iar al treilea pentru asasinarea unei femei. Toți trei au fost linșați de oamenii mascați. Cadavrul unuia a fost găsit spânzurat de un pod, al doilea a fost aruncat în apă. Al treilea cadavru n'a fost găsit.

Un diplomat rus despre politica externă a Rusiei. Un diplomat rus a declarat următoarele unui redactor dela „Neues Wiener Tageblatt“.

Relațiunile dintre Rusia și Austria vor deveni iarăși normale.

Contele Aehrenthal este un diplomat foarte capabil, și aceasta va contribui mult la restabilirea relațiilor amicale dintre aceste două state.

Diplomații ruși, s'au convins după întrevederea dela Potsdam că Germania nu voiește să încheie alianță contra vreunui stat și nu se arată dușmănoasă față de Rusia.

Această atitudine a Germaniei are ca urmare că Austria nu plănuiește nimic contra noastră.

Agitațiunile din statele balcanice nu ne amenință de loc, de nu ne vor putea ataca, de oarece au destul de lucru acolo.

Diplomatul rus a declarat cu oarecare îngrijorare, că situația din Turcia este insuportabilă.

Regele Saxoniei la Egipt. Regele a plecat azi dimineață spre Egipt.

Cutremur de pământ în Rusia La orele 5 dimineața s'a simțit un nou cutremur durând 10 secunde.

Fraude în armata Sârbă. „Stampa“ anunță din Crusevaț, că ministrul de război a constatat în cassa regimentului 12 o lipsă de 21.000 dinari.

Conflict iminent între Vatican și Prusia. Scrisoarea Papei adresată cardinalului Fischer, a stârnit în Prusia mari nemulțumiri. Deja trimisul Prusiei la Vatican, Mühlberg, a ținut cu prilejul aniversării nașterii împăratului Wilhelm, un energic discurs contra Curiei papale, iar în prezent se svonește, că în curând se va ține un consiliu între cancelarul imperial, secretarul ministrului de externe și ministrul de culte al Prusiei, în care se va hotărî asupra scrisoarei trimisă de Papa. Ziarele guvernamentale scriu într'un ton foarte energic contra Curiei papale, zicând, că Cancelarul Bethmann Hollweg și-a pierdut răbdarea.

Mari demonstrații în Portugalia. — Din Lisabona se anunță, că ieri înainte de amiază, s'au făcut demonstrații furtunoase în mai multe orașe din Portugalia. Telegrama în chestie, a fost censurată astfel,

că nu se poate constata unde s'au petrecut aceste demonstrații.

*

Consiliul de miniștri a stabilit până acum 6 paragrafe din noua lege electorală. După noua lege, ori-ce cetățean știutor de carte, care a împlinit 21 ani, are dreptul la vot. Excluzi sunt soldații activi, negustorii falșiți și săracii întreținuți de Stat.

Dreptul electoral pasiv, se acordă tuturor cetățenilor știutori de carte.

Magistrații, călugării diferitelor ordine, soldații nu pot fi aleși ca deputați. Asemenea nici persoanele ce au contracte cu Statul și nici directorii instituțiilor subvenționate de Stat.

*

Lisabona și Oporto, vor fi împărțite în două cercuri electorale, fiecare putând alege opt deputați.

*

„Le Journal“ află din Portugalia, că republica trece prin momente foarte grave. Mișcarea pentru reintronarea regimului monarhist, a luat mare avânt în întreaga republică și mai ales în partea dinspre nordul țării.

Mari zăpezi la Teheran. Regentul se află la Recht, unde este deținut de marile zăpezi căzute.

Incident între doi deputați austriaci. Deputatul Wolff a provocat pe deputatul ceh Kotlarz, care a afirmat, că în timpul pe când era la universitatea din Reichenberg a împrumutat cărți, pe cari nu le-a mai restituit.

Vânzarea moșiei Jasnaia Poljana. Se svonește, că unul dintre fiii lui Tolstoi a început tratative pentru vânzarea moșiei Jasnaia-Poljana unui consorțiu american, pe prețul de 4 milioane ruble. În fruntea consorțiului se află Rockefeller.

O nouă dispoziție a Papei. Din cercurile bisericesti se anunță, că cu prilejul codificării dreptului bisericesc, care a fost orânduită de Papa, se va impune preoților catolici să poarte întotdeauna reverenți și să nu viziteze restaurantele și teatrele.

Procesul regelui Gheorghe V. Intr'unul din numerele noastre trecute am fost amintit de acest proces al regelui împotriva colportajului de calomnii al ziaristului Edward I. Mylius. Acum ne aduce detaliuri interesante un ziar din Berlin al cărui corospondent a avut interviuuri cu mai multe notabilități de curte, asupra motivului ce l-a îndemnat pe regele Gheorghe să intenteze proces lui Mylius. Corospondentul a primit răspunsul, că curtea Regală voiește să pună capăt acestor bănuiele supărăcioase odată pentru totdeauna, afară de aceasta și regina stăruie mereu pentru proces. E bine să se facă odată deplină lumină, căci deja trei amirali sunt bănuți că și-ar fi dat fata principelui de Wales, deși conform cercetărilor mai nouă, doi dintre aceștia nici nu avuseseră fată, iar fata amiralului Seymour era măritată de mult la Londra.

Mylius, dacă e adevărat, nu primește avocat, ci apărarea o va face singur.

Explozie într'o mină. În urma exploziei din minele „Deutscher Kaiser“ a murit 1 lucrător. Dintre lucrătorii închiși în mine au fost salvați 19. Patru dintre aceștia au murit în spital. Sunt temeri, că dintre cei salvați vor mai muri încă opt.

Impăcarea între cele două partide Kossuthiste. În culoarea Camerei s'a svonit astăzi că la banchetul dat de contele Apponyi inaintea plecării sale în America, au asistat ambele fracțiuni kossuthiste. Acest fapt a dat loc la diferite combinațiuni. Se vorbește chiar despre împăcarea celor două partide kossuthiste, ceea ce ar contribui la întărirea opoziției.

Forța armată în Serbia. După ziare, în conferința celor două partide guvernamentale ținută la 28 Ianuarie, d. Milovanovici și Pasici ar fi relevat situațiunea generală politică, care ar fi foarte serioasă. Ministrul de război a raportat asupra repeziciunii, cu care armata sârbă se poate pune în pozițiune de luptă și a relevat aptitudinea la război a armatei sârbe, care a crescut în mod extrem de doi ani.

Manifestațiile anarhiștilor din America. 2000 de anarhiști cântând marsele au mers ieri seară pe Broadwaj și au ținut o întrunire de protestare energică în contra execuțiilor recente din Japonia. Manifestanții au încercat să atace consulatul japonez însă au fost imprăștiți de poliție. S'au făcut mai multe arestări.

Greva din Melbourne. Lucrătorii șantierilor s'au pus în grevă.

Moartea a 6 mineri într'o explozie. Șase dintre minerii răniți Sâmbătă în exploziunea de grisu, au murit la spital.

Noua linie ferată în Turcia. Guvernul turcesc proiectează construirea unei linii ferate dela Salonic — și Cavola.

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

„Cavaler“.

Ceas de buzunar placă aur, garantat 1° rate, mers regulat, capac dublu, numai K. 10: se trimite contra ramburs vama scutită.

Heinrich Weiss,
Ujbánya (Bars-megye).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438**

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél

din „Ezigányszerelem“ și din
„Balkáni herczegnő“

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz,
Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

Nádray Mihály

≡ birou de arhitectură ≡

Arad, Fejsze-utca nr. 34.

Execută tot felul de planuri și zidiri în bransa aceasta. Execuție conștientoasă. Prețuri foarte moderate. La dorință execut planuri și prospecte.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a execută tot felul de tipărituri ca : Documente, liste de escompt percepțiuni și erogațiuni, invitări pentru petreceri.

Mare asortiment
de
ghete de bal
în culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

1a

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghet.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (9)

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

La

Librăria die- cezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în piele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.

— Mare asortiment de dantele și stofe cu aur. —

Aducem la cunoștința on. public, că magazinul nostru de dantele cunoscut pentru ieftinătatea lui îl vom conduce și pe mai departe, așa, că zilnic ne sosește marfă nouă, **pentru că ieftin numai în**

Magazinul de dantele

(str. Asztalos Sándor)

se poate cumpăra următoarele mărfuri:

Cămașă pentru femei din șifon R. dela	75 cr. în sus
Pantaloni	74 " " "
Rochie de "desubt" dublă I. "glott"	125 " " "
" " " " "lister	125 " " "
" " " " "mătasă	375 " " "
Brațier din bațist	52 " " "
Rochie din	125 " " "
Mătasă Taft I. metrul	68 " " "
Mătasă cu șire I. metrul	82 " " "
Haine pentru copii	75 " " "
Năframuțe, duzina	58 " " "
Cămașă pentru bărbați din șif. R. R. dela	99 cr. în sus
Cămașă pentru bărbați de iarnă	35 " " "
Guler, numai	7 " " "
Manșete, perechea	8—16 " " "
Ciorapi, 3 perechi 50, 90 și 100 cr.	
Scutitor pentru guler	68 " " "
Mănuși glacé	59 " " "
Șal de mătasă	38 " " "
Modele de lucru de mână din congré	125 " " "
Dantele, metrul	1 " " "
Materii de dantele	25 " " "

Mare asortiment de dantele și stofe cu aur. Stofe metru cu 75 cr., talii cu 125 cr. — Stofe de lână p. haine bărbătești dela fl. 120. Talii 125 cr.

Rugăm on. public să se convingă despre ieftinătatea mărfurilor noastre. Cu stimă:

Geiger Gyula fiai.

— Filiala celui mai mare magazin de dantele din Ungaria-sudică. —

16 (8—10)

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

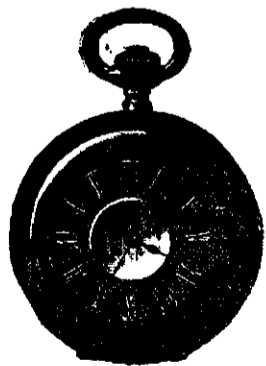
Asortiment bogat în revizite de scris pentru cancelarii, hârtie albă de scris, hârtie concept, penițe, cerneală, creioane, ș. a., tipărituri pentru avocați și socoțile bisericești. Cărți de literatură, pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nuvele și romane, acomodată pentru bibliotecile parohiale și școlare.

Revizite bisericești ca: Ornate, prapori, icoane, ripide, cruci pe altar și portative, litier, potire de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, candelule, brâne și pălării preoțești, precum și toate cărțile bisericești.

Revizite școlare fizicale conform articolului de lege XXVII. din 1907, hărțile geografice necesare în școlile populare. Tablouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

Az aradi vár és a
Brandes-féle ár között
Nincs semmi kár.

Oroloage noi pe lângă garanță de 5 ani.

Reparări se fac pe lângă garanță de 3 ani.

Comenzile se execută ieftin și prompt. — Cei cari se adresează cu provocare la acest ziar primesc 5% rabat.

Cine dorește să cumpere ieftin și bine.
Cine dorește să cumpere ciacornic bun și ieftin (pe lângă garanță de 5 ani.)
Cine dorește reparări bune și ieftine (pe lângă garanță de 3 ani).
Cine dorește să cumpere articlii ieftini de aur, argint și dublé

să meargă la firma

BRANDES D.

orologier artistic Chronometer, giuvaergiu și optic,

Arad, Andrásy-tér Nr. 8. (Vis-à-vis de biserică Minorităților)

sau

la filială Strada Fábrián László (mai nainte — Miksa) Nr. 1.
(în apropiere de gară).